

# बेटी बचाओ बेटी पढ़ाओ

अपारेशनल मेनुरेल







# বোর্ডিং বচাও বোর্ডিং পঢ়াও

অপারেশনাল মেনুরেল









## শ্ৰীমতী স্মৃতি জুবিন ইৰাণী

মহিলা আৰু শিশু বিকাশ বিভাগৰ মাননীয় মন্ত্ৰী মহোদয়া

ভাৰতৰ মাননীয় প্ৰধানমন্ত্ৰীয়ে কৰা কল্পনা অনুসৰি ২০২৫ চনৰ ভিতৰত মহিলা নেতৃত্বাধীন উন্নয়নৰ বাবে সামূহিক কাৰ্যৰ ক্ষেত্ৰত ৰাষ্ট্ৰৰ বৈশিষ্ট্যমূলক আচৰণৰ সৈতে খাপ খুৱাই “বেটি বচাও বেটি পঢ়াও (বিবিবিপি)” আমাৰ “নাৰী শক্তি”ৰ সম্ভাৱনাক ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সমন্বিত পদক্ষেপৰ আহ্বান জনোৱা সকলো পদক্ষেপৰ মূল আধাৰ হৈয়েই আছে। বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ ৱেণ্ড ইকুইটি এটা জনশ্ৰুতিত পৰিণত হৈছে আৰু “কন্যা সন্তানক বচাওক”ৰ প্ৰতীক হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হৈছে বুলি স্বীকাৰ কৰি জিলা পৰ্যায়ত স্পষ্ট লাভালাভ অৰ্জনৰ অৰ্থে বহুখণ্ডীয় কাৰ্যকলাপত গুৰুত্ব দিবলৈ ভৌগোলিক আৰু কাৰ্যসূচীগত দুয়োটা দিশতে আঁচনিখনৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰা হৈছে।

‘আত্মনিৰ্ভৰ ভাৰত’ৰ আমাৰ আকাংক্ষাক বাস্তৱায়িত কৰাৰ দিশত তৃণমূল পৰ্যায়ত ভাৰত চৰকাৰৰ সকলো প্ৰচেষ্টা/আঁচনিৰ সৈতে অভিসৰণ আৰু পৰিকল্পিত খণ্ডগত হস্তক্ষেপৰ জৰিয়তে সহযোগিতাক উৎসাহিত কৰাৰ বাবে এক আলোকসুস্থ তথা ব্যৱহাৰিক পথ প্ৰদৰ্শক হিচাপে এই ৰূপায়ণ হাতপুথিখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

এইটো মোৰ আন্তৰিক ইচ্ছা যে বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৱে আখ্যানৰ নেতৃত্ব বহন কৰে আৰু ই জীৱনচক্ৰৰ ধাৰাবাহিকতাৰ জৰিয়তে কন্যা শিশুৰ নিৰাপত্তা, সুৰক্ষা আৰু সৱলীকৰণৰ বাবে সকলো স্তৰৰ সকলো আঁচনি/কাৰ্যসূচী আৰু নীতিৰ মূল শিলাস্তম্ভ হৈ পৰে। মই, সেয়েহে, সকলো অংশীদাৰক একত্ৰিত হৈ কন্যা শিশুৰ স্বাৰ্থত এই আঁচনিখন সফল কৰি তুলিবলৈ আন্তৰিক আহ্বান জনাইছোঁ।



### ড° মুঞ্জপাৰা মহেন্দ্ৰভাই

ৰাজ্য, মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰী

বিগত সাত বছৰত কেন্দ্ৰীভূত পোষকতাৰ জৰিয়তে বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৱে কন্যা শিশুক গুৰুস্থ দিয়াৰ দিশত ৰাজনৈতিক নেতৃত্ব আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় চেতনাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এতিয়া, আঁচনিখনৰ অধীনত কল্পনা কৰা ধৰণে কন্যা শিশুৰ বিকাশ আৰু সুৰক্ষাৰ সৈতে পৰিমাণ কৰিব পৰা ফলাফল লাভ কৰাত মনোনিৱেশ কৰাৰ সময় আহি পৰিছে।

এখন ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে, লিংগ সমতাৰ প্ৰতি গুৰুস্থ দিয়াটো প্ৰথম চৰ্ত হ'ব লাগে আৰু ইয়াৰ আৰম্ভণি প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ প্ৰতিগৰাকী ব্যক্তিৰ পৰাই হ'ব লাগিব।

বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ জৰিয়তে আহক আমি সকলোৱে আমাৰ আচৰণ, সংস্কৃতি আৰু দৈনন্দিন জীৱনৰ প্ৰতিটো দিশৰ পৰা মুক্তি পোৱাৰ সংকল্প লওঁ যিয়ে নাৰী আৰু ছোৱালীসকলৰ প্ৰতি অৱমূল্যায়ন, অপমান আৰু বৈষম্যমূলক কাৰ্য কৰে। আমাৰ মাননীয় প্ৰধানমন্ত্ৰী ডাঙৰীয়াই কোৱাৰ দৰে ৰাষ্ট্ৰৰ সপোন পূৰণৰ ক্ষেত্ৰত নাৰীসকলৰ গৌৰৱ এক বৃহৎ সম্পদ হ'বলৈ গৈ আছে আৰু আমাৰ 'নাৰী শক্তি'য়ে দেশখনক এক নতুন উচ্চতাৰ এক নতুন শিখৰলৈ লৈ যাব। কন্যা শিশুক গুৰুস্থ দিয়াৰ প্ৰতি আমি যিমানেই মনোনিবেশ কৰিম, আমাৰ কন্যা শিশুক যিমানেই সুযোগ আৰু সা-সুবিধা প্ৰদান কৰিম, এখন সমতাপূৰ্ণ সমাজ নিৰ্মাণৰ পথ যিমানেই প্ৰশস্ত কৰিম, 'অমৃত কাল' আৰু বহনক্ষম উল্লয়নৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত আমাৰ লভ্যাংশ যিমানেই অধিক হ'ব।



### শ্ৰী ইন্দ্ৰজিৎ পাগু

মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰালয়ৰ সচিব

বেটি বচাও বেটি পঢ়াও আঁচনি মিছন শক্তিৰ সম্বল উপ-আঁচনিৰ অধীনত অন্যতম উপাদান হিচাপে অনা হৈছে, যিখন এখন মিছন ম'ডৰ আঁচনি, যাৰ উদ্দেশ্য হৈছে মহিলা আৰু ছোৱালীৰ নিৰাপত্তা, সুৰক্ষা আৰু সবলীকৰণৰ বাবে হস্তক্ষেপ শক্তিশালী কৰা যাতে অভিসৰণ আৰু নাগৰিক মালিকীস্বত্ব জৰিয়তে ৰাষ্ট্ৰ নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোক সমান অংশীদাৰ হ'ব পাৰে।

আঁচনিখনৰ সকলো উপাদানৰ বাবে মিছন শক্তিৰ নিৰ্দেশনা প্ৰকাশ কৰা হৈছে, য'ত সকলো উপ-আঁচনি একেলগে ৰূপায়ণৰ বাবে সামগ্ৰিক কাঠামো, যন্ত্ৰপাতি আৰু গাঁথনিৰ সবিশেষ স্থাপন কৰা হৈছে। বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ বাবে সকলো স্তৰতে প্ৰয়োজনীয় প্ৰচেষ্টাসমূহ চিত্ৰিত কৰিবলৈ, আঁচনিৰ লক্ষ্যসমূহ একত্ৰিতভাৱে লাভ কৰাত ৰাজ্য আৰু জিলাসমূহক সহায় কৰিবলৈ এই হাতপুথিখন নিৰ্দেশিকাৰ সংযোজক হিচাপে বিকশিত কৰা হৈছে।

এই হাতপুথিখন ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ পৰা ভূগমূল পৰ্যায়লৈকে আঁচনিখনৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, প্ৰতিবেদন আৰু নিৰীক্ষণৰ সৈতে জড়িতসকলক পথ প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ উপযোগী হ'ব। কন্যা শিশুৰ সুৰক্ষা আৰু সবলীকৰণৰ বাবে সক্ৰিয় আৰু সংহত অভিসৰণ প্ৰচেষ্টাৰ বাবে বিভিন্ন মন্ত্ৰালয়ৰ অধীনত বিভিন্ন বিষয়া আৰু বিশেষজ্ঞই গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া কাৰ্যকলাপ আৰু প্ৰক্ৰিয়াসমূহ মেনুৱেলখনৰ বিভিন্ন খণ্ডত সূচীভদ্ধ কৰা হৈছে। বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ বাবে মহিলা আৰু শিশু বিকাশ আৰু আনুষংগিক মন্ত্ৰালয়/বিভাগৰ সৈতে সহযোগিতা আৰু অংশীদাৰিত্ব কৰিব বিচৰা ৰাজহুৱা খণ্ডৰ উদ্যোগ, নাগৰিক সমাজ, শিক্ষা আৰু ব্যৱসায়সমূহৰ বাবেও এই হাতপুথিখন উপযোগী হ'ব।

## মেনুৱেলখনৰ বিষয়ে

এই বেটি বচাও বেটি পঢ়াও অপাৰেশ্বনেল মেনুৱেলখন সহজে চকু ফুৰাব আৰু বুজিব পৰাকৈ তিনিটা বহল খণ্ডত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথম খণ্ডত আঁচনিখনৰ উদ্দেশ্য, লক্ষ্য আৰু দৰ্শক সম্পৰ্কে আঁচনিখনৰ পাতনি আৰু সামগ্ৰিক পটভূমি উল্লেখ কৰা হৈছে। আন দুটা খণ্ডক এক কাৰ্যকলাপৰ মেনুৱেল (য'ত বিভিন্ন অংশীদাৰসকলৰ বাবে আঁচনিৰ কাৰ্যকলাপসমূহৰ সামগ্ৰিক আৰু শক্তিশালী ৰূপায়ণৰ বাবে নিৰ্দেশনা আৰু তাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় অভিসৰণ ব্যৱস্থা আছে) আৰু এটা প্ৰশাসনিক মেনুৱেল (ৰাষ্ট্ৰ পৰ্যায়ৰ পৰা জিলা পৰ্যায়লৈকে প্ৰশাসনৰ সকলো স্তৰৰ বাবে কাৰ্যকৰী নিৰ্দেশনাৰে গঠিত) হিচাপে বিভক্ত কৰা হৈছে।

এই মেনুৱেলখন কিছুমান অভিনৱ সঁজুলিৰ সৈতে বিকশিত কৰা হৈছে যিবোৰক সুশৃংখলিত কৰা হৈছে আৰু বছৰজুৰি ৰূপায়ণৰ ব্যৱস্থাক বহনক্ষম আৰু অন্তৰ্ভুক্তিকৰণেৰে সহায় কৰিবলৈ বিশেষভাৱে ডিজাইন কৰা হৈছে। অভিনৱ আৰু উত্তম পদ্ধতিসমূহ লিপিবদ্ধ কৰাৰ বাবে এক টেমপ্লেটৰ সৈতে বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কাৰ্যকলাপসমূহৰ কেলেণ্ডাৰখন পথ প্ৰদৰ্শনামূলক হস্তক্ষেপৰ বাবে মেনুৱেলখনত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। মেনুৱেলত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা জিলা স্ক'ৰ কাৰ্ডৰ জৰিয়তে জিলাসমূহৰ পাৰদৰ্শিতাৰ মূল্যায়নৰ এক বিশেষ ব্যৱস্থাও কৰা হ'ব।



# CONTENTS

মন্ত্ৰীৰ বাৰ্তা	v
আগকথা	vi
প্ৰস্তাৱনা	vii
মেনুৱেলখনৰ বিষয়ে	viii
পাতনি	2
লক্ষ্য	2
কাৰ্যকলাপৰ মেনুৱেল	3
সামৰ্থ্য বিকাশ	3
সামাজিক আৰু আচৰণমূলক পৰিৱৰ্তন সম্পৰ্কীয় ভাৱ-বিনিময় (SBCC)	4
অংশগ্ৰহণ আৰু অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ	5
পুৰস্কাৰ আৰু স্বীকৃতি	6
অভিনৱতা	6
অভিসাৰী কাৰ্য	8
কাৰ্যকলাপৰ কেলেণ্ডাৰ	12
প্ৰশাসনিক মেনুৱেল	13
সাংগঠনিক গাঁথনি	13
ৰাষ্ট্ৰীয় স্তৰ	13
ৰাজ্যিক স্তৰ	13
জিলা স্তৰ	13
বিত্তীয় ব্যৱস্থা	14
জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা	15
প্ৰতিবেদন আৰু নথিপত্ৰ	15
পৰিচালন তথ্য ব্যৱস্থা (MIS)	16
জিলা স্ক'ৰ কাৰ্ড	16
উত্তম পদ্ধতিসমূহৰ টেমপ্লেট	16
মূল্যায়ন আৰু হিচাপ ৰক্ষা	16
পৰিশিষ্ট	17
পৰিশিষ্ট-I বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কেলেণ্ডাৰ	17
পৰিশিষ্ট-II জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা	23
পৰিশিষ্ট-III জিলা স্ক'ৰ কাৰ্ড	24
পৰিশিষ্ট-IV উত্তম পদ্ধতিসমূহৰ টেমপ্লেট	26
পৰিশিষ্ট-V আৱণ্টন সহ জিলাসমূহৰ সূচী	27
বছৰি 40 লাখ টকাৰ আৱণ্টনৰ সৈতে 918তকৈ কম বা সমান জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহৰ সূচী	27
বছৰি 30 লাখ টকাৰ আৱণ্টনৰ সৈতে 918তকৈ বেছি আৰু 952তকৈ কম বা সমান জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহৰ সূচী	32
বছৰি 20 লাখ টকাৰ আৱণ্টনৰ সৈতে 952তকৈ বেছি জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহৰ সূচী	43

# পাতনি

জীৱনচক্ৰৰ ধাৰাবাহিকতাত ছোৱালী আৰু মহিলাসকলৰৰ সবলীকৰণৰ আনুষংগিক বিষয়সমূহৰ লগতে দেশত শিশু লিংগ অনুপাত (চিএছআৰ) হ্রাস পোৱাৰ বিষয়টোক সম্বোধিত কৰিবলৈ, ২০১৫ চনৰ ২২ জানুৱাৰীত **বেটি বচাও বেটি পঢ়াও (BBBP) আঁচনি আৰম্ভ কৰা হৈছিল।** পঞ্চদশ বিত্ত আয়োগৰ সময়ছোৱাত মিছন শক্তিৰ সম্বল উপ-আঁচনিৰ এটা উপাদান হিচাপে এই আঁচনিখন পৰিচালনা/ৰূপায়ণ কৰি থকা হৈছে।

**পূৰ্বে ৪০৫খন জিলাত কাৰ্যকৰী হোৱা এই আঁচনিখন এতিয়া বহুখণ্ডীয় হস্তক্ষেপৰ জৰিয়তে দেশৰ সকলো জিলাকে সামৰি ল'বলৈ সম্প্ৰসাৰণ কৰা হৈছে।** ইয়াৰ বাবে নীতি আৰু কাৰ্যসূচীগত হস্তক্ষেপ, প্ৰসাৰ, সামৰ্থ্য বিকাশ আৰু ভাৱ-বিনিময়ৰ বাবে সংশ্লিষ্ট মন্ত্ৰ্যালয়/বিভাগ আৰু সকলো স্তৰৰ অন্যান্য অংশীদাৰৰ সৈতে অনুভূমিক আৰু উলম্ব অভিসৰণ ব্যৱস্থাৰ প্ৰয়োজন।



**বেটি বচাও বেটি পঢ়াও আঁচনিৰ লক্ষ্য হৈছে তলত উল্লিখিতসমূহ অৰ্জন কৰা:**

- **জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB)ত** প্রতি বছৰে ২ পইন্টৰ বিকাশ,
- **প্ৰতিষ্ঠানিক প্ৰসৱৰ শতকৰা হাৰত উন্নতি** বা সেই হাৰ ৯৫% বা তাতকৈ অধিকত বাহাল ৰখা,
- **প্রতি বছৰে প্ৰসৱ-পূৰ্ব (সেৱা (ANC) পঞ্জীয়নত প্ৰথম ত্ৰৈমাসিকত ১% বৃদ্ধি**
- **প্রতি বছৰে মাধ্যমিক শিক্ষা পৰ্যায়ত** ছোৱালী/মহিলাৰ নামভৰ্তিত ১% বৃদ্ধি আৰু **ছোৱালী/মহিলাৰ দক্ষতা বিকাশ।**
- **মাধ্যমিক আৰু উচ্চতৰ মাধ্যমিক পৰ্যায়ত** ছোৱালীয়ে বিদ্যালয় ত্যাগ কৰাৰ হাৰ হ্রাস কৰা।
- **সুৰক্ষিত ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কীয় স্বাস্থ্যবিধি পৰিচালনাৰ (MHM)ৰ বিষয়ে সজাগতা বৃদ্ধি কৰা।**

বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত প্ৰত্যক্ষ লাভ হস্তান্তৰ (DBT) বা মূলধনী সম্পত্তি সৃষ্টিৰ কোনো ব্যৱস্থা নাই। এই আঁচনিখন মূলতঃ সকলো অংশীদাৰকে অৱগত, প্ৰভাৱিত, প্ৰেৰিত, নিয়োজিত কৰি আৰু সবলীকৰণৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ দেশতে কন্যা শিশুৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰহণ কৰা ধাৰণাৰ প্ৰতি আচৰণমূলক আৰু সামাজিক পৰিৱৰ্তন সৃষ্টিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। এইটোৱে অভিসাৰী কাৰ্যৰ জৰিয়তে কাৰ্যকৰী প্ৰভাৱ পেলোৱা কাৰ্যকলাপত ব্যয় কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিব।

## কাৰ্যকলাপৰ মেনুৱেল

মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰালয় (MWCD) হৈছে ন'ডেল মন্ত্ৰালয় আৰু আঁচনিখনৰ পৰিকল্পনা আৰু ৰূপায়ণৰ বাবে মূলতঃ দায়িত্বশীল। এই খণ্ডত নিৰ্ধাৰিত কৌশল আৰু বিস্তৃত সূচনাত্মক সময়সীমাৰ লগতে প্ৰশাসনৰ বিভিন্ন স্তৰত বিভিন্ন মন্ত্ৰালয়ে গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া কাৰ্যকলাপ আৰু পদক্ষেপসমূহৰ বিষয়ে বিতংকৈ উল্লেখ কৰা হ'ব। বাকচসমূহত উল্লেখ কৰা কাৰ্যকলাপসমূহ বাধ্যতামূলক আৰু জিলাসমূহে এই কাৰ্যসমূহ সম্পাদন কৰাটো নিশ্চিত কৰিব লাগিব।

বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ মূল কৌশলসমূহ মানি চলি আৰু পৰামৰ্শমূলকভাৱে আগবঢ়োৱা বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কেলেণ্ডাৰ অনুসৰণ কৰি, মন্ত্ৰালয়ৰ অধীনৰ সকলো বিভাগ আৰু ইউনিটে, শাসনৰ সকলো স্তৰতে গ্ৰহণ কৰিবলগীয়া কাৰ্যকলাপসমূহ হ'ল:



### সামৰ্থ্য বিকাশ

বেটি বচাও বেটি পঢ়াও প্ৰশিক্ষণ আৰু সামৰ্থ্য বিকাশে বিভিন্ন অংশীদাৰৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু পদ্ধতিৰ প্ৰতি চকু ৰাখিব আৰু ইয়াত তলত দিয়া সমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হ'ব:

### এই সমূহৰ প্ৰতি অভিমুখীতা আৰু সংবেদনশীলতা:

- ▶ সকলো ৰাজ্যিক পৰ্যায় আৰু জিলা পৰ্যায়ৰ সমিতি, বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ বিষয়ে SHEW/DHEW, ইয়াৰ লক্ষ্য, প্ৰক্ৰিয়া, সঁজুলি আৰু এই ক্ষেত্ৰত থকা তেওঁলোকৰ নিজ নিজ ভূমিকা।
- ▶ সন্মুখশাৰীৰ কৰ্মীসকল - আংগনবাড়ীৰ কৰ্মী, আশা, এএনএম, আত্মসহায়ক গোটৰ সদস্য আৰু কন্যা শিশুৰ সুৰক্ষা আৰু প্ৰচাৰৰ বাবে হোৱা কাৰ্যকলাপ আৰু অনুষ্ঠানতবোৰত তেওঁলোকৰ ভূমিকা।
- ▶ পিচি এণ্ড পিএনডিটি আইন কঠোৰভাৱে বলবৎ কৰা আৰু সম্প্ৰদায়সমূহক কেনেকৈ এই বিষয়ে সংবেদনশীল কৰাটো নিশ্চিত কৰিব পাৰি সেই ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ ভূমিকা আৰু দায়িত্বৰ বাবে 'চিবিঅ', 'চিএমঅ', 'চিকিংসক', নাৰ্ছ আৰু অন্যান্য চিকিংসা কৰ্মীসকল।
- ▶ জিলাখনৰ, জিলা পৰিষদৰ, জিলা পৰ্যায়ৰ মহিলা কেন্দ্ৰৰ, জিলা আইনী সেৱা প্ৰাধিকৰণৰ (DLSA) বিষয়াসকল আৰু বেচৰকাৰী সংস্থা, চাপ গোট আৰু স্বাৰ্থজড়িত গোটৰ দৰে অন্যান্য অংশীদাৰসকল।





**বাল্যবিবাহৰ  
ঘটনাসমূহৰ হিচাপ  
ৰখা আৰু সেয়া  
বন্ধ কৰাৰ বাবে  
কঠোৰ ব্যৱস্থা  
গ্ৰহণ কৰা**



- ▶ কন্যা শিশুৰ শিক্ষাৰ গুৰুত্ব আৰু বিদ্যালয় পৰ্যায়ত বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কাৰ্যকৰী কৰাৰ ক্ষেত্ৰত শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী, অধ্যক্ষ, বিদ্যালয়ৰ ব'ৰ্ড, এছএমচি, ডিইঅ' আৰু অন্যান্য বিদ্যালয় ব্যৱস্থা সম্পৰ্কীয় কৰ্মীসকল নিজ নিজ ভূমিকা সম্পৰ্কে।
- ▶ বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কেলেণ্ডাৰ অনুসৰি প্ৰচাৰ আৰু সংবেদনশীলতা কাৰ্যসূচীত জড়িত এনৱাইকে, এনএছএছ, ভাৰত স্কাউট আৰু অন্যান্য যুৱ গোটসমূহৰ ভূমিকাত।
- ▶ বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ আৰু কন্যা শিশুৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধি (সাংসদ, বিধায়ক, পিআৰআই সদস্য আৰু ৱাৰ্ড সদস্য) সকলৰ শ্ৰেণীবিভাজন।
- ▶ কন্যা শিশু আৰু তেওঁলোকৰ পৰিৱেশ তন্ত্ৰৰ সুৰক্ষা আৰু নিৰাপত্তাৰ বাবে কাম কৰা আৰক্ষী বিষয়া, কনিষ্টবল আৰু ন্যায়পালিকাৰ লিংগ সংবেদনশীল ন্যায়।
- ▶ সংঘ - চিকিৎসক সংস্থা, শিক্ষক সংস্থা, বাণিজ্যিক সংস্থা, সম্প্ৰদায়ভিত্তিক ক্লাব (যেনে ৰ'টাৰী ক্লাব, লায়ন্স ক্লাব আদি) আৰু অন্যান্য, **দৈনন্দিন জীৱনত 'নাৰী শক্তি'ৰ গৌৰৱ আৰু নাৰীৰ মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত কৰি কন্যা শিশুৰ মূল্যৰ বিষয়ে সংবেদনশীল কৰিবলৈ আৰু লিংগ সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলক লিংগ সমতা সম্পৰ্কীয় আচৰণৰ প্ৰতি প্ৰেৰিত কৰা।**
- ▶ সংবাদ মাধ্যমক লিংগ সংবেদনশীলতাৰ বাবে প্ৰেৰিত কৰা।
- ▶ শিশু (ছোৱালী আৰু ল'ৰা) আৰু কিশোৰ-কিশোৰীসকলৰ বাবে তেওঁলোকৰ অধিকাৰ, প্ৰাপ্য, আঁচনি আৰু সুবিধাসমূহৰ লগতে দায়িত্বশীল নাগৰিক হিচাপে তেওঁলোকৰ কৰ্তব্য।

## সামাজিক আৰু আচৰণমূলক পৰিৱৰ্তন সম্পৰ্কীয় ভাৱ-বিনিময় (SBCC)

### প্ৰসাৰতা

- ▶ ল'ৰাৰ সংখ্যাৰ বিপৰীতে জন্ম হোৱা ছোৱালীৰ সংখ্যা প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ গাওঁ পঞ্চায়ত আৰু ৰাজহুৱা স্থানত গুড্ৰি-গুড্ৰা ব'ৰ্ডৰ প্ৰদৰ্শন।
- ▶ ছোৱালীৰ মূল্য আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ ভালদৰে বুজিবলৈ **অভিভাৱক/পৰিয়ালৰ সৈতে সজাগতামূলক কাৰ্যকলাপ।**
- ▶ বৃদ্ধাৱস্থাৰ সুৰক্ষা প্ৰদানকাৰী হিচাপে সমাজত কন্যাসকলৰ ইতিবাচক শক্তিশালীকৰণ।
- ▶ ল'ৰা/পুত্ৰকেন্দ্ৰিক আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু ৰীতি-নীতি সলনি কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰা।
- ▶ অধিক সংখ্যক লোকৰ সমাগম হোৱা সামূহিক আৰু ৰাজহুৱা স্থানত প্ৰদৰ্শন আৰু বিতৰণৰ বাবে তথ্য, শিক্ষা আৰু ভাৱ-বিনিময়মূলক সামগ্ৰী প্ৰস্তুত কৰা।
- ▶ উপায়ুক্ত/জিলা দণ্ডাধীশসকলৰ নেতৃত্বত জিলা পৰ্যায়ত স্থানীয় মতামত নিৰ্মাতা, পিআৰআই সদস্য, বিধায়ক, সাংসদ ইত্যাদিকে ধৰি **সকলো অংশীদাৰৰ সৈতে ৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা শিশু দিৱস উদ্যাপন।**
- ▶ প্ৰতি বছৰে ৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা শিশু দিৱসত ভাৰত চৰকাৰ আৰু সকলো চৰকাৰী কৰ্মীয়ে কন্যা শিশুৰ নিৰাপত্তা, সুৰক্ষা, মূল্য আৰু শিক্ষাৰ পৰি সংকল্প গ্ৰহণ কৰিব পাৰে।
- ▶ লিংগ সমতা আৰু সজাগতা সৃষ্টিৰ বাবে তৃণমূল পৰ্যায়ত সজাগতা অভিযান আয়োজন কৰা যাতে মহিলা আৰু ছোৱালীসকলৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা বিভিন্ন আঁচনি/কাৰ্যসূচীৰ অধীনত সেৱা প্ৰদানৰ ক্ষেত্ৰত থকা তেওঁলোকৰ চাহিদাক ইন্ধন যোগাব পৰা যায়।

**প্ৰতি বছৰে ২৪  
জানুৱাৰীত পালন  
হ'ব ৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা  
শিশু দিৱস**



## অংশগ্রহণ আৰু অন্তৰ্ভুক্তিকৰণ

- ▶ সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা সেই ধৰণৰ প্ৰচেষ্টাসমূহৰ গ্ৰহণযোগ্যতা বৃদ্ধিৰ বাবে স্থানীয় ধৰ্মীয়/আধ্যাত্মিক নেতাক তেনে পোষকতা আৰু সম্প্ৰদায় সঞ্চালনৰ পদক্ষেপসমূহত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা।
- ▶ **স্থানীয় বেটি বচাও বেটি পঢ়াও চেম্পিয়ন:** স্থানীয় মতামত সৃষ্টি কৰোঁতা আৰু পৰিৱৰ্তনকাৰীসকলে ওপৰত পৰামৰ্শিত সকলো প্ৰচেষ্টাৰ নেতৃত্ব দিব পাৰে আৰু তেওঁলোকে ইতিবাচক উদাহৰণ দাঙি ধৰি চেম্পিয়ন হিচাপে কাম কৰিব পাৰে।
- ▶ **সম্প্ৰদায়ৰ সমৰ্থন গোটসমূহে সমনীয়াৰ অংশীদাৰিত্ব আৰু শিক্ষণক শক্তিশালী কৰিবলৈ আৰু আনহাতে স্থানীয় সংবাদ মাধ্যমে সাংস্কৃতিকভাৱে উপযুক্ত সংবাদ মাধ্যমৰ কভাৰেজৰ জৰিয়তে চাপ সৃষ্টি কৰিব পাৰে।**
- ▶ উপায়ুক্ত/জিলা দপ্তৰীসকলে এই অভিযানৰ স্থানীয় চেম্পিয়ন হিচাপে কাম কৰিবলৈ বিধায়ক, সংসদ সদস্য, পিআৰআই আৰু ইউএলবিৰ নিৰ্বাচিত মহিলা প্ৰতিনিধি, ক্ৰীড়া, শিক্ষা, উদ্যোগীকৰণ আদিৰ ক্ষেত্ৰত পাৰদৰ্শিতা প্ৰদৰ্শন কৰা ছোৱালী/মহিলাৰ সৈতে যোগাযোগ কৰিব পাৰে।
- ▶ জীৱন আৰু সম্প্ৰদায়ক প্ৰভাৱিত কৰা বিষয়সমূহত অংশগ্ৰহণ তথা সেই সম্পৰ্কে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ মহিলা আৰু ছোৱালীসকলক অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে।
- ▶ **লিংগ-সম্পৰ্কিত ভূমিকা, লিংগভিত্তিক সামাজিকৰণ, পৰিয়ালৰ ভিতৰত শ্ৰম বিভাজন আৰু অন্যান্য বিষয় যেনে বাল্যবিবাহ, লিংগভিত্তিক হিংসা আৰু হাৰাশাস্তিৰ বিষয়ে আলোচনাত পুৰুষ আৰু ল'ৰাসকলক অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ বিশেষ প্ৰচেষ্টা চলাব লাগিব।**
- ▶ সন্তান থকা পিতৃসকলক লক্ষ্য কৰি 'ছেল্ফী উইথ ড'টাৰ্ছ'ৰ দৰে বিশেষ অভিযানৰ আয়োজন কৰা।
- ▶ স্থানীয় সামূহিক কেন্দ্ৰত মহিলা/ছোৱালীসকলৰ সহায়ক গোটৰ মাহেকীয়া ছেশ্বনৰ আয়োজন কৰা।
- ▶ বাল্যবিবাহ, ছোৱালীৰ ওপৰত হোৱা হিংসা আৰু অন্যান্য আনুষংগিক সমস্যাসমূহৰ অন্ত পেলোৱাৰ প্ৰচেষ্টাৰ বাবে কিশোৰ-কিশোৰীসকলক সংগঠিত আৰু একত্ৰিত কৰাৰ বাবে বাল সভাৰ আয়োজন কৰা।





### পুৰস্কাৰ আৰু স্বীকৃতি

- ▶ বাল্য বিবাহ বন্ধ কৰাত সহায় কৰা চেম্পিয়নসকলক সম্বৰ্ধনা জনোৱা।
- ▶ বেটি বচাও বেটি পঢ়াও আঁচনিৰ সৈতে সংগতি ৰাখি দৃষ্টান্তমূলক কাম কৰা ব্যক্তি বা নাগৰিক সমাজৰ সংগঠনসমূহক উপায়ুক্ত/জিলা দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা সম্বৰ্ধনা জনোৱাৰ বাবে চিনাক্ত কৰা।
- ▶ শিক্ষা/ক্ৰীড়া/সংস্কৃতি/সামাজিক কাম/বিজ্ঞান আদিৰ ক্ষেত্ৰৰ পৰা কৃতিত্ব লাভ কৰা কন্যাসকলক উৎসাহিত কৰা।
- ▶ বেটি বচাও বেটি পঢ়াও দিৱস/ৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা শিশু দিৱস/আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় নাৰী দিৱস/স্বাধীনতা দিৱস/গণৰাজ্য দিৱস আদিত প্ৰশংসা হিচাপে মেধাৱী ছোৱালী আৰু তেওঁলোকৰ পৰিয়ালক আৰ্থিক উদগনি যোগোৱা।
- ▶ স্থানীয় সংবাদ মাধ্যমত, নানা অসুবিধাৰ মাজতো সফল হোৱা ছোৱালীসকলৰ আদৰ্শ কে'ছ ষ্টাডি আৰু বিভিন্ন সমস্যাৰ স্বত্বেও নিজৰ ছোৱালীক আগবাঢ়ি যোৱাত সহায় কৰা পৰিয়ালসমূহৰ কাহিনীৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা।



### অভিনৱতা

- ▶ কন্যাৰ জন্মৰ বাবে ল'হৰি উদ্যাপন কৰা, বায়েক-ভনীয়েক ককায়েক-ভায়েকক ৰক্ষা বন্ধনৰ দিনা ৰাখী পিন্ধোৱা, পুত্ৰ-কন্যা উভয়কে একেলগে ৰন্ধা-বঢ়া আৰু গাড়ী চলোৱাৰ শিক্ষা দিয়া আদিৰ দৰে পোষকতা প্ৰচেষ্টা আৰু সম্প্ৰদায় সংগঠনমূলক পদক্ষেপ।
- ▶ পুত্ৰ বিচৰা বা পুত্ৰক পছন্দ কৰা আৰু লিংগ বাছনি কৰাৰ দৰে কাৰ্যক প্ৰসাৰিত কৰা সামাজিক ৰীতি-নীতি আৰু মহিলা আৰু ছোৱালীতকৈ পুৰুষ আৰু ল'ৰাক পছন্দ কৰা ৰীতি-নীতিসমূহ লিংগ সমতা গঢ়ি তুলিবলৈ লাহে লাহে সলনি কৰিব পৰা যায়।



জিলা প্ৰশাসনৰ  
দ্বাৰা কন্যা শিশুৰ  
নামত বৃক্ষৰোপণ

- ▶ যৌতুকৰ আৰ্থিক বোজা আৰু আড়ম্বৰপূৰ্ণ বিবাহ অনুষ্ঠানৰ পৰা পিতৃ-মাতৃক ৰক্ষা কৰিবলৈ সঠিক বয়সত সৰল বিবাহ (বা আনকি সমূহিক বিবাহ)ৰ দৰে কাৰ্যৰ প্ৰচাৰ।
- ▶ সমাজত কন্যা আৰু পুত্ৰৰ বাবে সম্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত সম অধিকাৰৰ প্ৰচাৰ।
- ▶ ছোৱালীসকলক তেওঁলোকৰ শিক্ষা সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ আৰু সপোন পূৰণ কৰাৰ বাবে উৎসাহিত কৰিবলৈ আগতীয়া/বাল্য বিবাহ প্ৰতিৰোধ।
- ▶ অক্ষয় ত্ৰিতীয়াৰ দিনা বাল্যবিবাহ প্ৰতিৰোধৰ বাবে ভাৰতৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ব্যাপক পৰিসৰত আয়োজিত বিশেষ প্ৰচেষ্টা।
- ▶ নিজ নিজ তথ্য, শিক্ষা আৰু ভাৱ-বিনিময়মূলক সামগ্ৰী আৰু ৰাজহুৱা প্ৰদৰ্শনত উচ্চ ৰাজহুৱা ইন্টাৰফে'চ থকা মন্ত্ৰ্যালয়/বিভাগৰ সৈতে বেটি বচাও বেটি পঢ়াও ল'গ' ব্যৱহাৰ কৰাৰ সম্ভাৱনা অন্বেষণ কৰা।
- ▶ জিলা পৰ্যায়ত অভিযানৰ ব্ৰেণ্ড পৰিচয় আৰু নিজস্বতা সৃষ্টিৰ বাবে চৰকাৰী বিষয়াসকলৰ ইমেইল স্বাক্ষৰত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ সন্নিৱিষ্ট সামাজিক বাৰ্তা থাকিব পাৰে। এনআইচি বা ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলৰ আন উপযুক্ত সংস্থাসমূহে কৰিব পাৰে।
- ▶ কন্যা শিশুৰ নামত বৃক্ষ ৰোপণ অভিযান: জিলাত কন্যা সন্তানৰ জন্ম উদযাপনৰ বাবে কমেও ৫ জোপা গছৰ বৃক্ষ ৰোপণ অভিযানৰ আয়োজন।





# অভিমাৰী কাৰ্য

## শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়

### বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ

- বিদ্যালয়ত ছোৱালীৰ বাবে কাৰ্যক্ষম শৌচাগাৰ নিৰ্মাণ আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণৰ সুবিধা প্ৰদান কৰা।
- লিংগ-সংবেদনশীলভাৱে শিক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীৰ সামৰ্থ্য বিকাশ কৰা।
- সৰু আৰু কিশোৰ-কিশোৰীসকলক লিংগ সমতাৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ দিয়া।
- বিদ্যালয়ত বৃত্তিমূলক প্ৰশিক্ষণত ছোৱালীৰ অংশগ্ৰহণ বৃদ্ধিৰ বাবে অভিযান।
- ৰাষ্ট্ৰীয় সাধন-ও-মেধা আঁচনিৰ অধীনত অভিসৰণ।
- বিদ্যালয়ত জীৱন দক্ষতা সম্পৰ্কীয় অধিক কাৰ্যকলাপৰ প্ৰৱৰ্তন।
- ছোৱালীসকলক তেওঁলোকৰ ভৱিষ্যত পৰিকল্পনা কৰিবলৈ আৰু কম বয়সতে বিয়া হোৱাৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ পদ্ধতিগতভাৱে জীৱিকা সম্পৰ্কীয় পৰামৰ্শ প্ৰদান।
- ছোৱালীৰ বাবে বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তি, অভিযান্ত্ৰিক আৰু গণিতৰ শিক্ষাত অধিক বিনিয়োগ আৰু সংগ্ৰহালয়, তাৰকামগুণ, অটল টিংকাৰিং লেব আদিলৈ ছোৱালীসকলৰ অধিক ভ্ৰমণৰ জৰিয়তে বিশেষ বৈজ্ঞানিক প্ৰতিভা গঢ় দিয়া।
- চৰকাৰী বিদ্যালয়ত ছোৱালীৰ বাবে আত্মৰক্ষামূলক প্ৰশিক্ষণৰ প্ৰৱৰ্তন।
- সকলো বিদ্যালয়ৰ হল আৰু কৰিডৰত বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বাটকটীয়া মহিলাসকলৰ চিত্ৰৰ সৈতে তেওঁলোকৰ কৃতিত্বৰ বিষয়ে সংক্ষিপ্ত বৰ্ণনাৰ প্ৰদৰ্শন কৰা।
- উচ্চ শিক্ষা লাভৰ ক্ষেত্ৰত সম্ভাৱনাসমূহ প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ বিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়, আইটিআই আৰু পলিটেকনিক আদিৰ দৰে অনুষ্ঠানলৈ ভ্ৰমণৰ সৈতে সকলো বিদ্যালয়তে অধিক মেলা আৰু প্ৰদৰ্শনীৰ প্ৰচাৰ কৰা।
- শিক্ষানুষ্ঠানত ছেনিটেৰী নেপকিন ভেণ্ডিং মেচিন আৰু ছেনিটেৰী পেড উপলব্ধ কৰা।





## স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়

- ⦿ পিচিএণ্ডপিএনডিটি আইন, এমটিপি আইন সম্পৰ্কে জনসাধাৰণকে ধৰি সকলো অংশীদাৰৰ বাবে সজাগতা অভিযান চলোৱা আৰু তেওঁলোকক সেই বিষয়ে সংবেদনশীল কৰা।
- ⦿ ডিকয় অপাৰেশ্বন চলোৱা আৰু তথ্যদাতাসকলক পুৰস্কৃত কৰা।
- ⦿ ঋতুস্ৰাৱৰ স্বাস্থ্যবিধি সম্পৰ্কীয় আচৰণকে ধৰি পুষ্টি আৰু স্বাস্থ্য শিক্ষাৰ বাবে অভিসাৰী কাৰ্যকলাপ।
- ⦿ তৃণমূল পৰ্যায়ত ৰাষ্ট্ৰীয় কিশোৰ স্বাস্থ্য কাৰ্যক্ৰম কাৰ্যসূচীক সংযুক্ত আৰু শক্তিশালী কৰা আৰু ঋতুস্ৰাৱ বিষয়টোৰ প্ৰতি থকা ঘৃণা তথা অৱজ্ঞামূলক ধাৰণাৰ অন্ত পেলোৱাৰ বাবে মুকলি আলোচনা।
- ⦿ ছোৱালী আৰু ল'ৰাৰ সৈতে শিশু যৌন শিক্ষাৰ ওপৰত বিশেষ সজাগতা অধিবেশনৰ আয়োজন কৰা।
- ⦿ স্কুল স্বাস্থ্য প্ৰতিনিধি সম্পৰ্কীয় পদক্ষেপ।

## দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যমিতা মন্ত্ৰ্যালয়

- ⦿ প্ৰধানমন্ত্ৰী কৌশল বিকাশ যোজনাৰ (PMKVY) ৰ জৰিয়তে প্ৰতিখন জিলাৰ দক্ষতা বিকাশ কাৰ্যসূচীত ছোৱালীৰ নামভৰ্তি বৃদ্ধিৰ বাবে সজাগতা আৰু নামভৰ্তি অভিযানৰ আয়োজন কৰা।
- ⦿ ছোৱালীসকলক অধিক অ-পৰম্পৰাগত দক্ষতা থকা ব্যৱসায়ৰ প্ৰতি উৎসাহিত কৰা।
- ⦿ ছোৱালীৰ বাবে বৃত্তিমূলক আৰু নিয়োগযোগ্যতা থকা দক্ষতাৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিয়া।
- ⦿ ছোৱালী/মহিলা উদ্যমীসকলক বিত্তীয় বিষয় আৰু বজাৰৰ সৈতে সংযোগ কৰা।
- ⦿ দক্ষতা বিকাশ কেন্দ্ৰত জীৱিকা সম্পৰ্কীয় পৰামৰ্শ আৰু চাকৰি মেলাৰ আয়োজন কৰা।





## যুৱ পৰিক্ৰমা আৰু ক্ৰীড়া মন্ত্ৰ্যালয়

### যুৱ পৰিক্ৰমা বিভাগ

- নেহৰু যুৱ কেন্দ্ৰ সংগঠন (এনৱাইকেএছ) ৰ স্বেচ্ছাসেৱক আৰু অন্যান্য যুৱ নেতৃত্বাধীন গোটৰ জৰিয়তে সজাগতা সৃষ্টি আৰু সম্প্ৰদায় সংগঠন।
- যুৱ পৰিক্ৰমা বিভাগৰ দ্বাৰা পৰিচালিত অনুষ্ঠান আৰু আঁচনিৰ বাবে বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ ল'গ'ৰ ব্যৱহাৰ।
- ছোৱালীসকলৰ পৰা সমান প্ৰতিনিধিত্বৰে ডাঙৰ চহৰবোৰত যুৱ সংসদৰ ব্যৱস্থা।

### ক্ৰীড়া বিভাগ

- ছোৱালীৰ মাজত ক্ৰীড়া প্ৰতিভা চিনাক্ত কৰি ক্ৰীড়াত মহিলাৰ অংশগ্ৰহণ সমানে বৃদ্ধি কৰা।
- উপলব্ধ সকলো খেলৰ বাবে সকলো বিদ্যালয়তে ছোৱালীৰ ক্ৰীড়া গঠন কৰা।
- তৃণমূল পৰ্যায়ত বেটি বচাও বেটি পঢ়াও বাৰ্তা প্ৰচাৰৰ বাবে ক্ৰীড়াৰ ক্ষেত্ৰত সফল ব্যক্তিসকলক ৱেণ্ড এম্ব্লেছেদৰ হ'বলৈ উৎসাহিত কৰা।
- বিদ্যালয়ত ক্ৰীড়া ক্ষেত্ৰত শ্ৰেষ্ঠ ছোৱালীক বেটি বচাও বেটি পঢ়াও ৱেণ্ডৰ বঁটা প্ৰদান কৰা।
- বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ চেম্পিয়ন আৰু এম্ব্লেছেদৰসকলক ধ্বজাবাহক হিচাপে লৈ ৰান ফৰ গাৰ্ল চাইল্ডৰ দৰে অনুষ্ঠান আয়োজন কৰা।

## সংখ্যালঘু পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়

- প্ৰান্তীয় সংখ্যালঘুসকলৰ নিয়োগ আৰু জীৱিকা উন্নত কৰাৰ উদ্দেশ্যে আধুনিক ব্যৱসায়সমূহত ছোৱালীক দক্ষতা বিকাশৰ বাবে প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰা।
- কন্যা ছাত্ৰীৰ বাবে মুকলি স্কুলীয়া শিক্ষাৰ প্ৰমাণপত্ৰ প্ৰদান কৰা আৰু উৎপাদনশীল নিয়োগৰ দিশত নেতৃত্ব দিয়া অ-প্ৰযুক্তিগত তথা ব্যৱহাৰিক দক্ষতাকে ধৰি উচ্চমানৰ দক্ষতা সম্পৰ্কীয় প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰা।
- সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ ছোৱালীক পৰম্পৰাগত সামগ্ৰী আৰু হস্তশিল্পৰ প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰা আৰু হনাৰ হাটছৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ সামগ্ৰীৰ প্ৰচাৰ কৰা।

## গৃহ পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়

- ব্যতিক্ৰমী প্ৰদৰ্শনকাৰী আৰু লিংগ সংবেদনশীল আৰক্ষী কৰ্মীসকলক বেটি বচাও বেটি পঢ়াও চেম্পিয়ন হিচাপে চিনাক্ত কৰা।
- লিংগ সম্পৰ্কীয় বিষয়ত অধিক দায়িত্বশীল ন্যায় আৰু সেৱা প্ৰদানৰ বাবে আৰক্ষী বিষয়া আৰু কৰ্মীসকলৰ সংবেদনশীলতা প্ৰশিক্ষণৰ আয়োজন কৰা।
- জিলা পৰ্যায়ত মহিলা আৰক্ষী হেল্প ডেস্কৰ জৰিয়তে বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়ত আৰক্ষীৰ সহায় বৃদ্ধি কৰা।
- আৰক্ষী থানা, মহিলা থানালৈ ভ্ৰমণ আৰু আৰক্ষী কৰ্মীৰ সৈতে মত বিনিময় কৰা কাৰ্যৰ আয়োজন কৰা যাতে শিশু আৰু যুৱ প্ৰাপ্তবয়স্কসকলে এই প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ সহায় ল'বলৈ সহজ অনুভৱ কৰে।



## গ্ৰাম্য উন্নয়ন মন্ত্ৰ্যালয়

### গ্ৰাম্য উন্নয়ন বিভাগ

- ⦿ ৰাজ্যিক গ্ৰাম্য জীৱিকা অভিযান (এছআৰএলএম)ৰ অধীনত অভিসাৰী কাৰ্যকলাপ।
- ⦿ সামাজিক কাৰ্য সমিতিৰ সৈতে অভিসাৰী কাৰ্যকলাপ।

## গৃহ নিৰ্মাণ আৰু নগৰ পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়

- ⦿ যৌন নিৰ্বাচন, বাল্য বিবাহৰ বেআইনী প্ৰথা চিনাক্তকৰণৰ বাবে সম্প্ৰদায়ৰ নিৰীক্ষণ গোট গঠন কৰা।

## পঞ্চায়তী ৰাজ মন্ত্ৰ্যালয়

- ⦿ লিংগ নিৰ্বাচনৰ বেআইনী প্ৰথা চিনাক্তকৰণৰ বাবে সম্প্ৰদায়ৰ নিৰীক্ষণ গোট গঠন কৰা।
- ⦿ পৰীক্ষামূলক ভিত্তিত শিশু আৰু লিংগ অনুকূল পঞ্চায়ত গঢ়ি তোলা।
- ⦿ কন্যা শিশুৰ মূল্যৰ বিষয়ে পঞ্চায়তীৰাজ অনুষ্ঠানৰ (পিআৰআই) সদস্যসকলৰ সৈতে প্ৰশিক্ষণ আৰু সামৰ্থ্য বিকাশৰ ছেশ্বনৰ আয়োজন কৰা আৰু তেওঁলোকৰ গাওঁ পঞ্চায়ত বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কাৰ্যকলাপ ৰূপায়ণ কৰা।
- ⦿ সকলো গাওঁ পঞ্চায়ততে বাল সভাৰ আয়োজন কৰা। এই সভাসমূহত যুৱ নেতাসকলক প্ৰশিক্ষণ দিয়া, আৰম্ভণিৰ সময় পথ প্ৰদৰ্শন কৰা আৰু সম্বৰ্ধনা জনোৱা।







## কাৰ্যকলাপৰ কেলেণ্ডাৰ

ছোৱালী, তেওঁলোকৰ পৰিয়াল আৰু সম্প্ৰদায়সমূহ বছৰজুৰি জড়িত হোৱাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ কন্যা শিশুৰ সৈতে কাম কৰা বিশেষজ্ঞ সংস্থা, ৰাজ্যিক বিভাগ আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সংস্থাসমূহৰ সৈতে আলোচনা কৰি জিলাসমূহৰ বাবে এখন বিতং আৰু সু-ব্যৱস্থিত পৰামৰ্শপূৰ্ণ কাৰ্যকলাপৰ কেলেণ্ডাৰ (পৰিশিষ্ট 1 ত দিয়া ফৰ্মেট) প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। প্ৰতি মাহৰ বাবে যথেষ্টসংখ্যক কাৰ্যকলাপৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছে; কিন্তু জিলাসমূহে নিজৰ স্থানীয় প্ৰসংগ আৰু প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নিজৰ কাৰ্যকলাপো আয়োজন কৰিব পাৰে:

- ▶ কেলেণ্ডাৰ মাহক সেই মাহৰ ভিতৰত পৰা যিকোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰাষ্ট্ৰীয় বা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় তাৰিখৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এটা থিম প্ৰদান কৰা হয়। বেছিভাগ মাহতে এটা ৰূপৰেখায়ুক্ত অভিসাৰী মন্ত্ৰালয়/বিভাগ থাকে, যাৰ সৈতে সেই মাহৰ ভিতৰত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ লক্ষ্যত উপনীত হ'বলৈ কেন্দ্ৰীভূত প্ৰচেষ্টা চলোৱা হয়। যিকোনো বিশেষ বিষয়বস্তু বাছনি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত তেনে কৰাৰ যুক্তিও কেলেণ্ডাৰত উল্লেখ কৰা হৈছে।
- ▶ প্ৰাসংগিক কাৰ্যকলাপসমূহৰ লগতে এটা বিশেষ মাহৰ ভিতৰত প্ৰস্তুত সাপ্তাহিক গুৰুত্ব আৰোপৰ ক্ষেত্ৰসমূহৰ পৰামৰ্শও দিয়া হৈছে। কন্যা শিশু আৰু তেওঁলোকৰ পৰিৱেশ তন্ত্ৰৰ সামগ্ৰিক বিকাশৰ সকলো দিশকে বিকাশৰ এক বিশেষ ক্ষেত্ৰৰ ভিতৰত সামৰি লোৱাৰ কথা বিবেচনা কৰা হৈছে।



# প্রশাসনিক মেনুৱেল

## সাংগঠনিক গাঁথনি

বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ বাবে প্রশাসনিক ব্যৱস্থা কাৰ্যকৰীকৰণৰ সকলো স্তৰতে মিছন শক্তিৰ বৃহত্তৰ কাঠামোৰ সৈতে সামঞ্জস্যপূৰ্ণ আৰু সন্নিবিষ্ট হ'ব। মহিলাসকলৰ দ্বাৰা চৰকাৰী আঁচনিৰ সুবিধা আদায় কৰা আৰু ব্যৱহাৰ কৰাটো উন্নত কৰাৰ সামগ্ৰিক গাঁথনি তলৰ চিত্ৰত পোৱা যাব।



### ৰাষ্ট্ৰীয় স্তৰ

বৃহত্তৰ মিছন শক্তিৰ নিৰ্দেশনাৰ অধীনত নিৰ্মিত মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়ৰ সচিবৰ নেতৃত্বত গঠন কৰা এখন সমিতিয়ে ৰাজ্য চৰকাৰ/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ প্রশাসনৰ সৈতে মিলি নিয়মীয়া ব্যৱধানত বেটি বচাও বেটি পঢ়াও ৰূপায়ণৰ পৰ্যালোচনাৰ বাবে শীৰ্ষ সমিতি হিচাপে কাম কৰিব।

সমিতিয়ে বছৰত কমেও এবাৰ পৰাপক্ষত এপ্ৰিল মাহত বৈঠক কৰিব আৰু সামগ্ৰিক আঁচনিৰ কাৰ্যলাপৰ অগ্ৰগতি আৰু লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ দিশত সেই সময়ৰ স্থিতি নিৰীক্ষণ কৰিব।

কেন্দ্ৰীয় স্তৰত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওক মিছন শক্তিৰ অংশ হিচাপে **নেখনেল হাব ফৰ এম্পাৱাৰমেন্ট অৱ ৱ'মেন (এনএইছইডৱ্লিউ)** নামৰ একক আৰু নিৰ্ঠাবান পিএমইউৰ দ্বাৰা চোৱাচিতা কৰা হ'ব। এনএইছইডৱ্লিউৰ দুটা ভাগ আছে, এটা প্রশাসনিক কামৰ বাবে আৰু আনটো সমন্বয় আৰু অভিসৰণৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ আৰু সমৰ্পিত সেৱাৰ বাবে।



### ৰাজ্যিক স্তৰ

ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলৰ স্তৰত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ সামগ্ৰিক ৰূপায়ণ মুখ্য সচিবৰ নেতৃত্বত মিছন শক্তিৰ বাবে নিৰ্মিত এখন সমিতিৰ দ্বাৰা কৰা হ'ব। এই সমিতিখন মহিলা আৰু শিশু বিকাশ বিভাগ, সমাজ কল্যাণ বিভাগ আৰু সংশ্লিষ্ট ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চলসমূহৰ অন্যান্য সংশ্লিষ্ট বিভাগৰ বিষয়াসকলৰ দ্বাৰা গঠিত হ'ব।

ৰাজ্যিক স্তৰত এটা সমৰ্পিত পিএমইউ, মিছন শক্তি **ষ্টেট হাব ফৰ এম্পাৱাৰমেন্ট অৱ ৱ'মেন (এছএইছইডৱ্লিউ)** -এ কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰ্যালয়ৰ লগতে জিলাসমূহৰ সৈতে মিলি সকলো বেটি বচাও বেটি পঢ়াও সম্পৰ্কীয় অভিসৰণ/সমন্বয়ৰ বাবে কাম কৰিব।



### জিলা স্তৰ

জিলা দণ্ডাধীশ/জিলা উপায়ুক্তৰ নেতৃত্বত গঠিত মিছন শক্তি সমিতি আৰু মহিলা আৰু শিশু বিকাশ বিভাগ (ডিপিঅ' /ডিডৱ্লিউঅ' /ডিচিপিঅ' আদি) আৰু অন্যান্য ন'ডেল বিভাগসমূহৰ দায়িত্বত থকা গঠনকাৰী বিষয়াসকলে জিলা পৰ্যায়ত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ সামগ্ৰিক ৰূপায়ণৰ কাম কৰিব।

সমিতিখনে জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনাও (পৰিশিষ্ট IVত দিয়া ফৰ্মেটত) প্ৰস্তুত কৰিব। কৌশলগত হস্তক্ষেপৰ বাবে নাগৰিক সমাজৰ সংগঠন, শৈক্ষিক প্ৰতিষ্ঠান আৰু অন্যান্য বাহ্যিক সংস্থাসমূহৰ সৈতেও যিকোনো অংশীদাৰিত্ব কৰা হ'ব পাৰে।

জিলা স্তৰত মিছন শক্তিৰ বাবে সমৰ্পিত পিএমইউ, ডিষ্ট্ৰিক্ট হাব ফৰ এম্পাৱাৰমেন্ট অৱ ৱ'মেন (ডিএইছইডৱ্লিউ)য়ে এমডৱ্লিউচিডিৰ পৰা লাভ কৰা আৰ্থিক সাহায্যৰ জৰিয়তে ৰাজ্যিক/জিলা বেটি বচাও বেটি পঢ়াও ৰূপায়ণ ব্যৱস্থালৈ কাৰিকৰী/জনশক্তিৰ সহায় আগবঢ়াব।

জিলা পৰ্যায়ত জিলা প্ৰ'বেঞ্চন/প্ৰ'গ্ৰাম বিষয়া (ডিপিঅ')ই জিলা দণ্ডাধীশৰ সামগ্ৰিক তত্ত্বাবধানত বেটি বচাও বেটি পঢ়াও প্ৰৱৰ্তন আৰু কাৰ্যকৰীকৰণৰ বাবে ন'ডেল বিষয়া হিচাপে কাম কৰিব। এমআইএছ ত্ৰিমাসিকভাৱে আপডে'ট হোৱাটো ন'ডেল বিষয়াই নিশ্চিত কৰিব।





### কেন্দ্রীয় স্তৰৰ সমিতিয়ে

#### এমডব্লিউচিডিৰ সচিবৰ নেতৃত্বত

- ▶ ৰাজ্য/কেন্দ্রীয় শাসিত অঞ্চলৰ সৈতে আঁচনি ৰূপায়ণৰ পৰ্যালোচনা কৰিব আৰু গুণগত যোগ্যতাসমূহ নিৰীক্ষণ কৰিব
- ▶ বছৰত এবাৰকৈ লগ হ'ব
- ▶ কেন্দ্রীয় কাৰ্যকলাপ চূড়ান্ত কৰিব
- ▶ ৰাজ্যিক কাৰ্য পৰিকল্পনা কৰিব আৰু অনুমোদন জনাব

### ৰাজ্যিক সমিতিয়ে

#### মুখ্য সচিবৰ নেতৃত্বত

- ▶ বছৰত দুবাৰকৈ লগ হ'ব
- ▶ ৰাজ্যৰ বাৰ্ষিক কাৰ্য পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰিব
- ▶ যিকোনো সংস্থাক অনুদান অব্যাহত ৰখাৰ বিষয়ে পৰ্যালোচনা কৰিব আৰু অনুমোদন জনাব

### জিলা সমিতিয়ে

#### জিলা উপায়ুক্ত/জিলা দণ্ডাধীশৰ নেতৃত্বত

- ▶ প্ৰতি তিনি মাহত এবাৰকৈ লগ হ'ব
- ▶ ডব্লিউচিডি-ডিপিঅ', জিলা কল্যাণ বিষয়া (ডিডব্লিউঅ'), ডিচিপিঅ' আৰু অন্যান্য বিভাগৰ বিষয়া
- ▶ জিলা, ব্লক আৰু পঞ্চায়ত/ ব্লাৰ্ডৰ বাবে জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰিব

নীৰ্ণয় নিকায়

ৰূপায়ণ



নেছনেল হাব ফৰ এম্পাৰাৰমেন্ট অৱ ৱ'মেন

কেন্দ্রীয় পিএমইউ

ষ্টেট হাব ফৰ এম্পাৰাৰমেন্ট অৱ ৱ'মেন

ৰাজ্যিক/কেন্দ্রীয় শাসিত অঞ্চল স্তৰৰ পিএমইউ

৮ গৰাকী ব্যক্তি  
▶ ৩-৪ গৰাকী প্ৰশাসনিক কৰ্মী

ডিষ্ট্ৰিক্ট হাব ফৰ এম্পাৰাৰমেন্ট অৱ ৱ'মেন

জিলা স্তৰৰ পিএমইউ

৮ গৰাকী ব্যক্তি  
▶ ৩-৪ গৰাকী প্ৰশাসনিক কৰ্মী

## বিত্তীয় ব্যৱস্থা

মিহেতু বেটি বচাও বেটি পঢ়াও সম্বল উপ-আঁচনিৰ এটা উপাদান, গতিকে মিছন শক্তিৰ গাইডলাইনৰ দফা ৩.৩ অনুসৰি ১০০% পুঁজি কেন্দ্রীয় চৰকাৰে প্ৰদান কৰিব। ইয়াৰ উপৰিও, মিছন শক্তিৰ নিৰ্দেশনাৰ পৰিশিষ্ট V অনুসৰি বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত আৰ্থিক আৱণ্টন তলত দিয়া ধৰণৰ হ'ব।

	বাৰ্ষিক	ইতিমধ্যে থকা ইউনিট	ইউনিটৰ সংখ্যা ২০২১-২২	ইউনিটৰ সংখ্যা ২০২২-২৩	ইউনিটৰ সংখ্যা ২০২৩-২৪	ইউনিটৰ সংখ্যা ২০২৪-২৫	ইউনিটৰ সংখ্যা ২০২৫-২৬
সেইবোৰ জিলা যাৰ SRB≤১১৮	৪০ লাখ	৪০৫	৪০৫	১৬৯	১৬৯	১৬৯	১৬৯
সেইবোৰ জিলা যাৰ SRB >১১৮ আৰু ≤২১৫	৩০ লাখ			৩৪৭	৩৪৭	৩৪৭	৩৪৭
নতুন জিলা*	৩০ লাখ			২১	২১	২১	২১
সেইবোৰ জিলা যাৰ SRB>২১৫	২০ লাখ			২১৮	২১৮	২১৮	২১৮
<b>মুঠ</b>				<b>৭৫৫</b>	<b>৭৫৫</b>	<b>৭৫৫</b>	<b>৭৫৫</b>

\*২০২০-২১ বৰ্ষৰ বাবে এইচএমআইএছত যিবোৰ নতুন জিলাৰ এছআৰবিৰ তথ্য উপলব্ধ নহয়, সেইবোৰ নতুন জিলা (মুঠ ২১খন) ৩০ লাখ টকাৰ তলত ৰখা হৈছে। তদুপৰি অনাগত বছৰবোৰত গঠন হোৱা যিকোনো নতুন জিলাকো ৩০ লাখ টকাৰ ব্ৰেকেটৰ অধীনত ৰখা হ'ব।

জিলাসমূহৰ ভিন্ন এছআৰবিৰ স্থিতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি জিলাসমূহলৈ ধন আবন্টন কৰা হৈছে। ২০১৪-১৫ চনত যেতিয়া বেটি বচাও বেটি পঢ়াও আঁচনি আৰম্ভ হৈছিল, তেতিয়া স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰালয়ৰ HMIS তথ্য অনুসৰি ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত আছিল ৯১৮। ইয়াৰ উপৰিও বিশ্ব স্বাস্থ্য সংস্থা (WHO) অনুসৰি জন্মৰ সময়ত প্ৰাকৃতিক লিংগ অনুপাতৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মানদণ্ড হৈছে ৯৫২।

যোৱা সাত বছৰত বহু জিলাই জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত ৰ ক্ষেত্ৰত উন্নতি হোৱাটো প্ৰদৰ্শন কৰিছে। কিন্তু ৯১৮তকৈ কম বা তাৰ সমান জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহত অধিক প্ৰচেষ্টাৰ প্ৰয়োজন। সেয়েহে ২০২০-২১ বৰ্ষৰ জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাতৰ এইচএমআইএছ তথ্য অনুসৰি জিলাসমূহৰ ভিন্ন জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাতৰ স্থিতিৰ কথা মনত ৰাখি ওপৰৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা ধৰণে বেটি বচাও বেটি পঢ়াও উপাদানৰ অধীনত পুঁজি মুকলি কৰাৰ বাবে তিনিটা পৰিসৰ নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে।

বেটি বচাও বেটি পঢ়াও উপাদানৰ অধীনত এবছৰৰ ভিতৰত এটা কিস্তিত এই অনুদান মুকলি কৰা হ'ব। আবন্টনৰ সৈতে জিলাসমূহৰ সূচী পৰিশিষ্ট V ত দিয়া হৈছে।

জিলা পুঁজিৰ বিভাজন তলত দিয়া হৈছে।

জিলা স্তৰৰ পুঁজিৰ বিভাজন (লাখত)			
Sr.No.	কাৰ্যকলাপ/বস্তু	বাজেটৰ উৰ্ধ সীমা	পৰিমাণ (লাখত)
1.	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ বিভাগৰ খণ্ডগত কাম-কাজ <ul style="list-style-type: none"> <li>• সামৰ্থ্য বিকাশ</li> <li>• অভিমুখীতা আৰু সংবেদনশীলতা</li> <li>• প্ৰসাৰতা</li> <li>• অভিনৱতা</li> <li>• তথ্য, শিক্ষা আৰু ভাৱ-বিনিময়মূলক সামগ্ৰী</li> <li>• নিৰীক্ষণ আৰু নথিপত্ৰ</li> </ul>	৫০%	
2.	অংশীদাৰ আৰু সহযোগী বিভাগৰ সৈতে অভিসাৰী খণ্ডগত কাৰ্যকলাপ	40%	
3.	ক্লেঞ্চি ফাণ্ড	10%	



## জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা

এই নথিৰ পৰিশিষ্ট II ত বাৰ্ষিক জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনাৰ এক সামগ্ৰিক ধাৰণামূলক টেমপ্লেট দিয়া হৈছে যিয়ে বেটি বচাও বেটি পঢ়াও সমিতি আৰু মহিলাসকলৰ সবলীকৰণৰ বাবে থকা জিলা হাবক, পৰামৰ্শমূলক বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কেলেণ্ডাৰৰ কাৰ্যকলাপৰ সহায়ত (ফৰমেট পৰিশিষ্ট I ত উপলব্ধ) তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজন অনুসৰি জিলাসমূহৰ বাবে পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰাত সহায় কৰিব।

মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰালয়ৰ কৌশলগত কাৰ্যকলাপৰ লগতে অন্যান্য সংশ্লিষ্ট মন্ত্ৰালয়ৰ সৈতে অভিসাৰী কাৰ্যসমূহ জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনাত ত্ৰিমাসিকভাৱে লিপিবদ্ধ কৰা হ'ব, লগতে প্ৰতিটো কাৰ্যৰ বাবে আনুমানিক বাজেট কৰা ধনৰাশিও লিপিবদ্ধ কৰা হ'ব। পৰৱৰ্তী বিত্তীয় বৰ্ষৰ বাবে জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা চলিত বিত্তীয় বৰ্ষৰ শেষৰ ত্ৰৈমাসিকত ৰাজ্যিক দাখিল কৰা হ'ব, যাৰ এটা প্ৰতিলিপি কেন্দ্ৰলৈও পঠিওৱা হ'ব।

## প্ৰতিবেদন আৰু নথিপত্ৰ

জবাবদিহিতা আৰু সেৱাৰ উন্নতি সুনিশ্চিত কৰিবলৈ আঁচনিৰ সৈতে জড়িত জিলা স্তৰত চলোৱা সকলো কামৰ বিৱৰণ নথিভুক্ত কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ।

প্ৰয়োজ্যতা সাপক্ষে ৰাজ্যিক স্তৰৰ/জিলা স্তৰৰ নিৰীক্ষণ সমিতিয়ে, ত্ৰিমাসিক ভিত্তিত আঁচনিৰ বাবে বিত্তীয় আৰু কাৰ্যকৰিতা সম্পৰ্কীয় পাৰদৰ্শিতাৰ তথ্য (শাৰীৰিক অগ্ৰগতি)ৰ নিৰীক্ষণ প্ৰতিবেদন প্ৰস্তুত কৰিব।



জিলা ন'ডেল বিষয়াই নিশ্চিত কৰিব যে বেটি বচাও বেটি পঢ়াও শাখাৰ অধীনত মিছন শক্তিয়ে নিৰ্মাণ কৰা এমআইএছ প'ৰ্টেলত ত্ৰিমাসিক প্ৰতিবেদন দাখিল কৰা হয়। ডিএইছইডব্লিউৱে ডিপিতাক সমন্বয়ক বিষয়া হিচাপে নিযুক্তি দিব পাৰে যিয়ে প'ৰ্টেলত দাখিলৰ বাবে ত্ৰিমাসিক প্ৰতিবেদনসমূহ সংগ্ৰহ আৰু সংকলন কৰাৰ দায়িত্ব ল'ব।



### পৰিচালন তথ্য ব্যৱস্থা (এমআইএছ)

মিছন শক্তিৰ সামগ্ৰিক তথা বাস্তৱ সময়ৰ নিৰীক্ষণ সক্ষম কৰিবলৈ এমডব্লিউটিডিৰ দ্বাৰা এক বিস্তৃত ৱেব ভিত্তিক প্ৰতিবেদন ব্যৱস্থা প্ৰস্তুত কৰা হ'ব আৰু স্থাপন কৰা হ'ব। ৱেব-সক্ষম নিৰীক্ষণ ব্যৱস্থাটো এটা ব্যৱহাৰকাৰীৰ বাবে সহজ একক প'ৰ্টেল হ'ব য'ত তথ্যৰ গোপনীয়তা সুৰক্ষিত হোৱাৰ লগতে সহজ এন্ট্ৰেছ কৰিব পৰা যাব।

ইয়াৰ দ্বাৰা অন্যান্য বিষয়ৰ লগতে সেৱা প্ৰদানৰ গাঁথনি স্থাপন, উপলব্ধ প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ নেটৱৰ্ক, প্ৰদান কৰা সেৱাসমূহ, মানৱ সম্পদ, আৰ্থিক সম্পদ আৰু হিতাধিকাৰীসকলৰ বিষয়ে সঠিক তথ্যকে ধৰি কাৰ্যসূচীৰ নিৰীক্ষণ সম্ভৱ হ'ব।



### জিলা স্তৰৰ কাৰ্ড

মিছন শক্তি এমআইএছৰ পৰা আহৰণ কৰা তথ্যৰ ভিত্তিত জিলা স্তৰৰ স্ক'ৰ কাৰ্ড (পৰিশিষ্ট III ত ফৰমেট উপলব্ধ) তৈয়াৰ কৰা হ'ব। জিলা স্ক'ৰ কাৰ্ডত প্ৰক্ৰিয়াৰ সূচক আৰু ফলাফলৰ সূচকসমূহ পৃথকে পৃথকে সংগ্ৰহ কৰা হ'ব। ফলাফলৰ সূচকসমূহক কন্যা শিশুৰ সুৰক্ষা, জীয়াই থকা, স্বাস্থ্য, শিক্ষা আৰু বিকাশৰ বিষয়ত শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰা হয়। প্ৰক্ৰিয়াৰ সূচকসমূহ আঁচনিখনৰ ৰূপায়ণৰ বিভিন্ন স্তৰত গ্ৰহণ কৰা প্ৰতিষ্ঠানিক ব্যৱস্থা আৰু সামৰ্থ্য বিকাশ ব্যৱস্থাৰ অন্তৰ্গত প্ৰসাৰিত সূচকৰ অধীনত গ্ৰহণ কৰা পদক্ষেপসমূহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি তৈয়াৰ কৰা হয়।

মন্ত্ৰালয়ে এমআইএছৰ ভিত্তিত জিলা স্ক'ৰ কাৰ্ড অনুসৰি বাৰ্ষিক জিলা বেটি বচাও বেটি পঢ়াও মূল্যায়ন প্ৰদান কৰিব। এই তথ্যসমূহ ৰাজ্যিক পৰ্যায়তো একত্ৰিত কৰা হ'ব যাতে ৰাজ্যৰ পাৰদৰ্শিতাৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়।



### উত্তম পদ্ধতিসমূহৰ টেমপ্লেট

বহু জিলাই বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত এক ব্যতিক্ৰমী কাম কৰি বহুতো অভিনৱ পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছে যিবোৰ আন জিলাসমূহেও ভাল শিক্ষণ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। মিছন শক্তিৰ অধীনত মন্ত্ৰালয়ে প্ৰস্তুত কৰা এমআইএছ প'ৰ্টেলত পৰিমাণগত ফলাফলৰ হিচাপ ৰাখিব পাৰি, কিন্তু সেই লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ আঁৰৰ গুণগত প্ৰচেষ্টাসমূহৰ বিষয়ে পাহৰি যোৱা হয়। সেই লক্ষ্যসমূহত উপনীত হওঁতে অনুসৰণ কৰা প্ৰক্ৰিয়া, তাত লাভ কৰা শিক্ষণ আৰু সন্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহ্বানসমূহ লিপিবদ্ধ কৰি ৰাখিবলৈ এটা বেলেগ প্ৰতিবেদন ব্যৱস্থা ব্যৱহাৰ কৰাৰ আৱশ্যক হয়।

জিলা স্তৰত লাভ কৰা শিক্ষণ আৰু এই অভিনৱ পদ্ধতিসমূহ লিপিবদ্ধ কৰি ৰাখিবলৈ এই মেনুৱেলখনৰ সৈতে এটা নিৰ্দিষ্ট ফৰমেটত (পৰিশিষ্ট IV) এটা উত্তম পদ্ধতিৰ টেমপ্লেট প্ৰদান কৰা হৈছে যাতে জিলাসমূহে ভাল পদ্ধতি বুলি বিবেচনা কৰা সামগ্ৰিক কৃতিত্বসমূহ লিপিবদ্ধ কৰি ৰাখিবলৈ তাৰ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে। জিলাসমূহে এই টেমপ্লেট পূৰ কৰি ৰাজ্যত জমা দিব লাগে। ৰাজ্যিক পৰ্যায়ত এই উত্তম পদ্ধতিসমূহৰ সংকলনৰ দায়িত্ব এছইছইডব্লিউএ ল'ব। প্ৰতিখন ৰাজ্যই বছৰি নিজৰ উত্তম পদ্ধতিসমূহৰ এক সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ কেন্দ্ৰৰ ওচৰত দাখিল কৰিব।



### মূল্যায়ন আৰু হিচাপ ৰক্ষা

আঁচনিখনৰ মূল্যায়ন ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু ৰাজ্যিক স্তৰত নিৰ্দিষ্ট আয়োগৰ সৈতে আলোচনা কৰি মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰালয়ে মনোনীত কৰা এক সুপৰিচিত তৃতীয় পক্ষৰ স্বতন্ত্ৰ সংস্থাই কৰিব।

ভাৰতৰ নিয়ন্ত্ৰক আৰু মহালেখা-পৰীক্ষকৰ মানক অনুসৰি অডিট কৰা হ'ব আৰু সেই চেনেল কেন্দ্ৰীয় আৰু ৰাজ্য চৰকাৰৰ স্তৰত অনুসৰণ কৰা হ'ব।

## পৰিশিষ্ট - ১. বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কলেগাৰ

মাহ	জানুৱাৰী					
খীম	কন্যা শিশুৰ গুৰুত্ব	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	এই মাহত ৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা শিশু দিৱস উদযাপিত হয়		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	সংবেদনশীলতা অভিযান	পিচি&পিএনডিটি আইন বলবৎকাৰী অভিযানসমূহ	১২ জানুৱাৰী	ৰাষ্ট্ৰীয় যুৱ দিৱস
	বেটি জন্মোৎসৱ	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	কন্যাৰ সৈতে ছেল্ফী-ডিজিটেল অভিযান	ক্ষমতাশালী মাতৃসকলৰ অৱদানৰ উদযাপন	২৪ জানুৱাৰী	ৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা শিশু দিৱস
	বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অনুকূল গাঁও/নগৰীয়া স্থানীয় সংস্থা (ULB)ৰ ঘোষণা	পঞ্চায়তীৰাজ মন্ত্ৰ্যালয়/গৃহ আৰু নগৰ পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়	কন্যা শিশু কেন্দ্ৰীভূত পৰিকল্পনা	কন্যা শিশুৰ নামৰ বৃক্ষ ৰোপন অভিযান		
	ছোৱালীৰ নেতৃত্বত গুৰুত্ব	দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যমিতা মন্ত্ৰ্যালয়	গাওঁবুঢ়া আৰু প্ৰধানৰ দ্বাৰা কন্যা শিশুক সম্বৰ্ধনা উত্তাপন	কন্যা শিশুৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত লোকগীত আৰু জনজাতীয় গীতৰ ব্যৱহাৰ		
মাহ	ফেব্ৰুৱাৰী					
খীম	শিক্ষা	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	নামভৰ্তি আৰম্ভ হোৱাৰ পূৰ্বে সজাগতাৰ বাবে সুযোগৰ সঠিক খিৰিকী		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	ছোৱালীৰ বাবে বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তি অভিযান্ত্ৰিক, আৰু গণিত শিক্ষা	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ ক্ষেত্ৰত মহিলা বাটকটীয়াসকলক স্বীকৃতি প্ৰদান	বিজ্ঞান মেলা আৰু প্ৰদৰ্শনী	১১ ফেব্ৰুৱাৰী	বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত মহিলা আৰু ছোৱালীৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় দিৱস
	বিদ্যালয় এৰা ছোৱালীক বিদ্যালয়লৈ ঘূৰাই অনা	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	বিদ্যালয় এৰা কিশোৰী ছোৱালী আৰু তেওঁলোকৰ পৰিয়ালক পৰামৰ্শ প্ৰদান	অটল টিংকাৰিং লেবৰ কাৰ্যকলাপ	১৩ ফেব্ৰুৱাৰী	বিশ্ব ৰেডিঅ' দিৱস
	উচ্চ শিক্ষাৰ দিশত উত্তৰণ	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	জীৱিকা সম্পৰ্কীয় পৰামৰ্শৰ কাৰ্যকলাপ	তাৰকামগুল, সংগ্ৰহালয়লৈ গুৱান প্ৰাপ্তিৰ বাবে কৰা ভ্ৰমণ		
	জীৱন দক্ষতা	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	বিদ্যালয় স্তৰত জীৱন দক্ষতা সম্পৰ্কীয় প্ৰশিক্ষণ	বিজ্ঞান মহাবিদ্যালয়, আইটিআই আৰু পলিটেকনিকলৈ ক্ষেত্ৰ ভ্ৰমণ		

মাহ		মাৰ্চ				
খীম	লিংগ সমতা	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় নাৰী দিৱস		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	বৈষম্যৰ অন্ত পেলোৱা	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	বাটৰ নাট, লোক মাধ্যম	মাইকিং/ সজাগতা ভেন	৮ মাৰ্চ	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় নাৰী দিৱস
	কিশোৰ- কিশোৰীসকলৰ লিংগ সামাজিকৰণ	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	বিদ্যালয় আৰু অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰত প্ৰশিক্ষণ	বিদ্যালয়ত চলচ্চিত্ৰ প্ৰদৰ্শন		
	পুৰুষ আৰু ল'ৰাৰ সৈতে জড়িত কৰা	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	কেন্দ্ৰীভূত আলোচনা	টিভি/ৰেডিঅ'ত সমতাৰ কথা কোৱা চলিৱিটি পুৰুষসকলৰ সাক্ষাৎকাৰ/ বাইট		
	প্ৰান্তীয় মহিলা আৰু ছোৱালীৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	মহিলা চৌপাল			
মাহ		এপ্ৰিল				
খীম	ক্ৰীড়া আৰু খেল	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ক্ৰীড়া দিৱস এই মাহত উদযাপন কৰা হয়		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	ক্ৰীড়াৰ ক্ষেত্ৰত থকা তুল ধাৰণাৰ অন্ত পেলোৱা	যুৱ পৰিক্ৰমা আৰু ক্ৰীড়া মন্ত্ৰ্যালয়ৰ ক্ৰীড়া বিভাগ	টিভি বিজ্ঞাপন	ৰাল পেইন্টিং আৰু হ'ৰ্টিং	৬ এপ্ৰিল	বিকাশ আৰু শক্তিৰ বাবে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ক্ৰীড়া দিৱস
	সকলো খেলৰ বাবে ছোৱালীৰ দল বনোৱা	যুৱ পৰিক্ৰমা আৰু ক্ৰীড়া মন্ত্ৰ্যালয়ৰ ক্ৰীড়া বিভাগ	সকলো বিদ্যালয়তে সকলো খেলৰ বাবে ছোৱালীৰ ক্ৰীড়া দল উপলব্ধ কৰা	বিখ্যাত মহিলা খেলুৱৈসকলৰ প্ৰেৰণাদায়ক বাইট শুনোৱা	৭ এপ্ৰিল	বিশ্ব স্বাস্থ্য দিৱস
	বেটি বচাও বেটি পঢ়াও চেম্পিয়ন আৰু প্ৰতিনিধি	যুৱ পৰিক্ৰমা আৰু ক্ৰীড়া মন্ত্ৰ্যালয়ৰ মন্ত্ৰ্যালয়ৰ ক্ৰীড়া বিভাগ	জিলা স্তৰৰ ক্ৰীড়া চেম্পিয়ন ঘোষণা আৰু তাৰ প্ৰচাৰ কৰা	ধ্বজা বাহকৰ দৌৰ	২৪ এপ্ৰিল	পঞ্চায়তী ৰাজ দিৱস
	এনএছএছ আৰু এনৱাইকেএছ স্বৈচ্ছাসেৱকৰ জৰিয়তে সজাগতা সৃষ্টি আৰু সম্প্ৰদায়ৰ গতিবিধি	যুৱ পৰিক্ৰমা আৰু ক্ৰীড়া মন্ত্ৰ্যালয়ৰ যুৱ পৰিক্ৰমা বিভাগ	ক্ৰীড়া প্ৰতিযোগিতা (বিদ্যালয়ৰ পৰা ৰাজ্যিক স্তৰলৈকে)	সজাগতা অভিযান (এনএছএছ কেডাৰ ব্যৱহাৰ কৰি)		



মাহ		মে'					
খীম	বাল্য বিবাহৰ অন্ত পেলোৱা	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ		
যুক্তি	এই মাহত বা ইয়াৰ আশে-পাশে অক্ষয় তৃতীয়া উদযাপন কৰা হয়		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান	
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	বাল্য বিবাহ মুক্ত গাওঁ পঞ্চায়ত আৰু নগৰীয়া স্থানীয় পৰিষদ	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	বাল্য বিবাহৰ হিচাপ ৰখা	চেকলিষ্টৰ আধাৰত বাল্য বিবাহ মুক্ত গাওঁ পঞ্চায়ত আৰু নগৰীয়া স্থানীয় পৰিষদৰ ঘোষণা আৰু উদগনি ৰাশি প্ৰদান	১ মে'	শ্ৰমিক দিৱস	
	“বাল্য বিবাহৰ বিৰুদ্ধে পিতৃ”	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	কন্যা শিশুৰ পিতৃসকলক একত্ৰিত কৰাৰ লক্ষ্যৰে বিশেষ অভিযান	বাল পঞ্চায়তৰ সভাৰ প্ৰচাৰ কৰা	১৪ মে'	মাতৃ দিৱস	
	তথ্যদাতাসকলক সম্বৰ্ধনা জনোৱা	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ তথ্যদাতাসকলক সম্বৰ্ধনা জনোৱা মন্ত্ৰ্যালয়	বাল্য বিবাহ বন্ধ কৰাত সহায় কৰা চেম্পিয়নসকলক সম্বৰ্ধনা জনোৱা				
	সৰল বিবাহ আৰু যৌতুক হীন	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়					
মাহ		জুন					
খীম	দক্ষতা বিকাশ	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ		
যুক্তি	বিদ্যালয়ত গ্ৰীষ্মকালীন বিৰতিৰ সৈতে মিল ৰাখিবলৈ		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান	
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	বিত্তীয় সাক্ষৰতা	দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যমিতা মন্ত্ৰ্যালয়	সজাগতা শিবিৰ	জন সেৱা কেন্দ্ৰ চলাবলৈ ছোৱালীক প্ৰশিক্ষণ দিয়া	১ জুন	অভিভাৱকৰ বৈশ্বিক দিৱস	
	জীৱিকা সম্পৰ্কীয় পৰামৰ্শ প্ৰদান	দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যমিতা মন্ত্ৰ্যালয়	বিদ্যালয় আৰু দক্ষতা কেন্দ্ৰত পৰামৰ্শ প্ৰদানৰ ছেশ্বন	বিদ্যালয় এৰা কিশোৰী ছোৱালীক দক্ষতাৰ সৈতে কৰা একত্ৰিকৰণৰ উদযাপন	২১ জুন	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় যোগ দিৱস	
	বৃত্তিগত দক্ষতা	দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যমিতা মন্ত্ৰ্যালয়	নামভৰ্তিৰ অভিযান	জীৱন দক্ষতাৰ পাঠ্যক্ৰমত যোগ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা			
	সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ দক্ষতা বিকাশ	সংখ্যালঘু পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়	চাকৰি মেলা	পৰম্পৰাগত মহিলা শিপিনীসকলক হনাৰ হাটৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ হস্তশিল্পৰ বিপণনত সহায় আৰু সুবিধা প্ৰদান কৰা			

মাহ		জুলাই				
খীম	ডিজিটেল সাক্ষৰতা আৰু চাইবাৰ সুৰক্ষা	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	মহিলা আৰু ছোৱালীৰ সবলীকৰণৰ বাবে এই বিষয়বস্তু অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তাৱিত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	ডিজিটেল লিংগ বিভাজন হ্রাস কৰা	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	মেধাৰী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ই-লাৰ্নিং ডিভাইচ বিতৰণ কৰা	দূৰৱৰ্তী অঞ্চলত বেণ্ডউইথ আৰু ইণ্টাৰনেট সংযোগ বৃদ্ধি কৰা	১৫ জুলাই	বিশ্ব যুৱ দক্ষতা দিৱস
	অনলাইন সুৰক্ষাৰ বাবে পৰামৰ্শ	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	বিদ্যালয়ত ডিজিটেল বিশেষজ্ঞৰ সৈতে সুৰক্ষা বিষয়ক ছেখন	সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ সৰু ছোৱালীসকলৰ সৈতে ব্যৱসায়ী মহিলাসকলৰ ভাৱ-বিনিময়		
	ডিজিটেল দক্ষতা আৰু শিক্ষণ	দক্ষতা বিকাশ আৰু উদ্যমিতা মন্ত্ৰ্যালয়	শিক্ষা আৰু নিয়োগৰ বাবে প্ৰযুক্তি ব্যৱহাৰৰ মূল কথাবোৰৰ ওপৰত YouTubeৰ ভাণ্ডাৰ			
	ডিজিটেল উৎপীড়নৰ অন্ত পেলোৱা	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	টু'লিং আৰু ডিজিটেল উৎপীড়নৰ বিষয়ে ভিডিঅ' ছিৰিজ			
মাহ		আগষ্ট				
খীম	যৌন আৰু প্ৰজনন স্বাস্থ্য	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	এইটো স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়ৰ স্তনপান সপ্তাহৰ সৈতে মিল খায়		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তাৱিত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কীয় স্বাস্থ্য	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	ৰাষ্ট্ৰীয় কিশোৰ স্বাস্থ্য কাৰ্যক্ৰম কাৰ্যসূচীক (আৰকেএছকে) সংযুক্ত আৰু শক্তিশালী কৰা	আয়ুষ জন ঔষধি কেন্দ্ৰৰ প্ৰচাৰ	১২ আগষ্ট	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় যুৱ দিৱস
	ব্যাপক যৌনতা বিষয়ক শিক্ষা	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	ছোৱালী আৰু ল'ৰাৰ সৈতে বিমূৰ্ত যৌনতা শিক্ষাৰ বিশেষ ছেখন	মৰ্যাদা আৰু ব্যক্তিগত মংগল সম্পৰ্কে ছেখন	২৯ আগষ্ট	বিশ্ব ক্ৰীড়া দিৱস
	ব্যক্তিগত স্বাস্থ্যবিধি আৰু ইয়াৰ গুৰুত্ব	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	ঋতুস্ৰাৱ বিষয়টোৰ প্ৰতি থকা ঘৃণা তথা অৱজ্ঞামূলক ধাৰণাৰ অন্ত পেলোৱাৰ বাবে মুকলি আলোচনা	বিদ্যালয় স্বাস্থ্য প্ৰতিনিধি সম্পৰ্কীয় পদক্ষেপ		
	ছোৱালী উপযোগী পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	লিংগ সম্পৰ্কীয় দৃষ্টিৰে বিদ্যালয়ত পানী, অনাময় আৰু পৰিচ্ছন্নতাৰ পৰ্যালোচনা আৰু কাৰ্যকৰীকৰণ			

মাহ		ছেপ্টেম্বৰ				
খীম	পুষ্টি	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	ছেপ্টেম্বৰ মাহটো পুষ্টি মাহ হিচাপে উদযাপন কৰা স্বাস্থ্য মন্ত্ৰ্যালয়ৰ সৈতে অভিসৰণ উন্নত কৰিবলৈ		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	ছোৱালীৰ বক্তৃহীনতাৰ বিষয়টোক সম্বোধন কৰা	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	পুষ্টিৰ বিষয়ে স্বাস্থ্য শিবিৰ		১ৰ পৰা ৭ ছেপ্টেম্বৰলৈ	ৰাষ্ট্ৰীয় পুষ্টি সপ্তাহ
	সঠিক খাদ্য খোৱা	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	সকলো অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰ, বিদ্যালয়, আৰু প্ৰাথমিক স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰত সুসম খাদ্য তালিকা			
	সুৰক্ষিত আৰু মৰ্যাদাপূৰ্ণ স্তনপান	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	ৰাজহুৱা স্থানত মহিলাসকলে স্তনপানৰ কৰোৱাবলৈ সুৰক্ষিত স্থানৰ সৃষ্টি কৰা			
	স্থানীয় আৰু খিলঞ্জীয়াৰ খাদ্যাভ্যাস	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ মন্ত্ৰ্যালয়	স্থানীয় ৰন্ধন বিধি আৰু ব্যঞ্জনৰ সৈতে খাদ্য হাটৰ আয়োজন কৰা	খলুৱা ৰন্ধন বিধি আৰু খাদ্যাভ্যাসৰ তথ্যেৰে খাদ্য সম্পৰ্কীয় হাতপুথিৰ সংকলন কৰা		
মাহ		অক্টোবৰ				
খীম	মানসিক আৰু মনোসামাজিক স্বাস্থ্য	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	বিশ্ব মানসিক স্বাস্থ্য দিৱস		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	বিদ্যালয়সমূহত মানসিক স্বাস্থ্য সহায়ক পৰিৱেশ তন্ত্ৰ গঢ়ি তোলাত মনোনিৱেশ কৰা	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	মানসিক স্বাস্থ্য বিষয়ক ভুল ধাৰণাসমূহৰ অন্ত পেলোৱা	মানসিক স্বাস্থ্যৰ বিষয়ে চুটি এনিমে'টেড ভিডিঅ' বনোৱা	১০ অক্টোবৰ	বিশ্ব মানসিক স্বাস্থ্য দিৱস
	সংবাদ	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	কিশোৰ-কিশোৰীসকলৰ মানসিক স্বাস্থ্য সম্পৰ্কে তেওঁলোকৰ মাজত গোটেৰ আলোচনা	বিষাক্ত তথা ভুল পুৰুষস্বৰ মান্দণ্ডৰ পৰা ল'ৰাক ৰক্ষা কৰা	১১ অক্টোবৰ	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় কন্যা শিশু দিৱস
	সমনীয়াৰ সহায়ক গোট	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	একেধৰণৰ সমস্যাৰ বাবে সুৰক্ষিত গোট স্থাপন কৰা		১৫ অক্টোবৰ	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰাম্য মহিলা দিৱস
	কিশোৰ-কিশোৰীসকলৰ আৱেগিক প্ৰয়োজনীয়তা	বিদ্যালয় শিক্ষা আৰু সাক্ষৰতা বিভাগ, শিক্ষা মন্ত্ৰ্যালয়	দৃশ্য-শ্ৰাব্য সামগ্ৰী আৰু চলচ্চিত্ৰ প্ৰদৰ্শন		১৬ অক্টোবৰ	বিশ্ব খাদ্য দিৱস



মাহ		নৱেম্বৰ				
খীম	সুৰক্ষা আৰু নিৰাপত্তা	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	লিংগভিত্তিক হিংসাৰ অন্ত পেলোৱাৰ ওপৰত বিশ্বব্যাপী ১৬ দিনীয়া অভিযানৰ সৈতে ইয়াৰ সামঞ্জস্য আছে		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	লিংগভিত্তিক হিংসাৰ অন্ত পেলোৱা	গৃহ পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়	ল'ৰা আৰু পুৰুষক সংবেদনশীল কৰা	গাঁৱে গাঁৱে ছোৱালীৰ সুৰক্ষাৰ বিষয়ে বাল সভাৰ নিয়োগ	১৪ নৱেম্বৰ	শিশু দিৱস
	মহিলা আৰক্ষী থানা	গৃহ পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়	বুজিবলৈ মহিলা আৰক্ষী বিষয়াৰ সৈতে মত বিনিময়	আত্মৰক্ষাৰ প্ৰশিক্ষণ	২০ নৱেম্বৰ	শিশু অধিকাৰ দিৱস
	সুৰক্ষিত গতিশীলতা	গৃহ পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰ্যালয়	মহিলা সুৰক্ষাৰ বিষয়ে জিলা আৰু গাঁও স্তৰৰ মূল্যায়ন	সজাগতা আৰু মূল্যায়নৰ বাবে নেহৰু যুৱ কেন্দ্ৰ/ভাৰত স্কাউট আৰু গাইড		
	কেৱল মহিলাৰ বাবে উপলব্ধ সুৰক্ষিত স্থান (ওৱান ষ্টপ কেন্দ্ৰ)	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	সকলো জিলাতে ওৱান ষ্টপ চেণ্টাৰ স্থাপন আৰু নিয়মীয়াকৈ উপযুক্ত কৰি ৰখা	প্ৰতি মাহে এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত স্থানীয় কমিউনিটি চেণ্টাৰত কেৱল মহিলা/ছোৱালীৰ সহায়ক গোটৰ সভা		
মাহ		ডিচেম্বৰ				
খীম	নিজৰ অধিকাৰ জানি লওক (ছোৱালীৰ অধিকাৰ)	মন্ত্ৰ্যালয়ৰ অভিসৰণ	পৰামৰ্শিত অনুষ্ঠানৰ সূচী		গুৰুত্বপূৰ্ণ দিনবোৰ	
যুক্তি	POSH আৰু POCSSO Actৰ আৰম্ভণিৰ তাৰিখৰ সৈতে সংগতি ৰখা		কাৰ্য_১	কাৰ্য_২	তাৰিখ	অনুষ্ঠান
প্ৰস্তুত সাপ্তাহিকভাৱে গুৰুত্ব দিবলগীয়া ক্ষেত্ৰসমূহ	অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক অধিকাৰ	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	বিদ্যালয় আৰু অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰত ছোৱালীক নিজৰ অধিকাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ দিয়া	মহিলা থানালৈ জ্ঞান লাভৰ অৰ্থে কৰা ভ্ৰমণ	৫ ডিচেম্বৰ	আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় স্বেচ্ছাসেৱক দিৱস
	লিংগ সমতাপূৰ্ণ যুৱ সংসদ	মহিলা আৰু শিশু বিকাশ মন্ত্ৰ্যালয়	লোকসকলৰ বিষয়া আৰু অধিবক্তাৰ সৈতে মত বিনিময়	বাল সভাৰ প্ৰণয়ন		
			ছোৱালীৰ পৰা সমান প্ৰতিনিধিত্বৰে ডাঙৰ চহৰত যুৱ সংসদ			

## পৰিশিষ্ট - II. জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা

### ফৰ্মেট

জিলা কাৰ্য পৰিকল্পনা - বেটি বচাও বেটি পঢ়াও									
জিলা স্তৰৰ কাৰ্যকলাপ			বুপায়ণৰ সময়সীমা						
প্ৰধান শীৰ্ষক	উপ শীৰ্ষক	কাৰ্যকলাপ	Q1	Q2	Q3	Q4	মুঠ ইউনিট	প্ৰতি ইউনিটৰ মূল্য	মুঠ মূল্য
মহিলা আৰু শিশু বিকাশৰ খণ্ডগত কাৰ্যকলাপ (বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কেলেণ্ডাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি) (50%)	অভিমুখীতা আৰু সংবেদনশীলতা								
	প্ৰসাৰতা								
	অভিনৱতা								
	সামৰ্থ্য বিকাশ								
	তথ্য, শিক্ষা আৰু ভাৱ-বিনিময় সম্পৰ্কীয় সামগ্ৰী								
	নিৰীক্ষণ আৰু নথিপত্ৰ								
	অন্য								
অংশীদাৰ আৰু সহযোগী বিভাগৰ সৈতে অভিসাৰী খণ্ডগত কাৰ্যকলাপ (বেটি বচাও বেটি পঢ়াও কেলেণ্ডাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি) (40%)	আন্তঃখণ্ডীয়								
	শিক্ষা								
	স্বাস্থ্য আৰু পৰিয়াল কল্যাণ								
	দক্ষতা বিকাশ								
	ক্ৰীড়া আৰু যুৱ পৰিক্ৰমা								
	সংখ্যালঘু পৰিক্ৰমা								
	গৃহ								
	পঞ্চায়তী ৰাজ								
	গ্ৰাম্য উন্নয়ন								
	গৃহ নিৰ্মাণ আৰু নগৰ পৰিক্ৰমা								
অন্য									
ক্লেঞ্চি ফাণ্ড (10%)									

## পৰিশিষ্ট - III. জিলা স্ক'ৰ কাৰ্ড

### নমুনা

শ্ৰেণী	ক্ষেত্ৰ	সূচক	জিলাৰ মুঠ	গ্ৰাম্য	নগৰ	ডেটাৰ উৎস	শ্ৰেণী	জিলাৰ মূল্যাংকন
সুৰক্ষা	শিশুৰ লিংগ অনুপাত	বছৰটোৰ বাবে জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত						

### সূচকসমূহ

শ্ৰেণী	ক্ষেত্ৰ	সূচক
সুৰক্ষা	শিশুৰ লিংগ অনুপাত	বছৰটোৰ বাবে জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত
জীৱিত থকা আৰু স্বাস্থ্য	মাতৃৰ স্বাস্থ্য	নৱজাতকৰ মৃত্যুৰ হাৰ
		কেঁচুৱাৰ মৃত্যুৰ হাৰ
		জিলাখনৰ প্ৰতি 1000 মহিলা জনসংখ্যাৰ বিপৰীতে এএনচি পঞ্জীয়নৰ শতকৰা হাৰ (18-49 বছৰ বয়স)
		ত্ৰৈমাসিকত প্ৰসৱৰ পূৰ্বে পৰীক্ষা কৰা গৰ্ভৱতী মহিলাৰ মুঠ %
		প্ৰসৱৰ পূৰ্বে কমেও 4 বাৰ যন্ত্ৰৰ বাবে অহা গৰ্ভৱতী মহিলাৰ মুঠ %
	প্ৰসৱ	প্ৰতিষ্ঠানিক প্ৰসৱৰ মুঠ %
	PC&PNDT আইন	দাখিল কৰা গোচৰ/অভিযোগৰ জনমূৰি সংখ্যা
		স্থাপন কৰা PC&PNDT কোষৰ সংখ্যা
		পৰিদৰ্শনৰ জনমূৰি সংখ্যা
	S&R স্বাস্থ্য	ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কীয় স্বাস্থ্যৰ বিষয়ে আয়োজিত সজাগতা ছেশ্বনৰ সংখ্যা
ঋতুস্ৰাৱ সম্পৰ্কীয় স্বাস্থ্যৰ ছেশ্বনত ভাগ পোৱা ছোৱালীৰ মুঠ % (11-18 বছৰ)		
শিক্ষা	ছোৱালীৰ নামভৰ্তি	মাধ্যমিক শিক্ষাত ছোৱালীৰ নামভৰ্তিৰ অনুপাত
		উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষাত ছোৱালীৰ নামভৰ্তিৰ অনুপাত
		উচ্চ শিক্ষাত ছোৱালীৰ নামভৰ্তিৰ অনুপাত
	বিদ্যালয় এৰি যোৱা	পূৰ্বে বিদ্যালয় এৰি পুনৰ বিদ্যালয়ত নামভৰ্তি কৰা ছোৱালীৰ সংখ্যা
	শৌচাগাৰ	ছোৱালীৰ বাবে সম্পূৰ্ণ কাৰ্যক্ষম শৌচাগাৰ থকা বালিকা বিদ্যালয়ৰ মুঠ %
		ছোৱালীৰ বাবে সম্পূৰ্ণ কাৰ্যক্ষম শৌচাগাৰ থকা সহ-শিক্ষা বিদ্যালয়ৰ মুঠ %
বিকাশ	দক্ষতা নিৰ্মাণ	1000 গৰাকী কিশোৰী ছোৱালীৰ বিপৰীতে দক্ষতা আঁচনিৰ নামভৰ্তি কৰা ছোৱালীৰ সংখ্যা
		নামভৰ্তি কৰা ছোৱালীৰ ভিতৰত প্ৰমাণপত্ৰ লাভ কৰা ছোৱালীৰ %
	চেম্পিয়ন	বেটি বচাও বেটি পঢ়াও চেম্পিয়ন হিচাপে চিনাক্ত কৰা ক্ৰীড়াবিদৰ সংখ্যা
প্ৰতিষ্ঠানিক ব্যৱস্থা	জিলা সমিতিৰ বৈঠক	অনুষ্ঠিত হোৱা জিলা সমিতিৰ বৈঠকৰ সংখ্যা
	ক্ৰছ লাৰ্নিং	জিলা বিষয়াসকলে কৰা আন্তঃজিলা জ্ঞান প্ৰাপ্তিমূলক ভ্ৰমণৰ সংখ্যা
		ৰাজ্যিক বিষয়াসকলে কৰা আন্তঃৰাজ্যিক জ্ঞান প্ৰাপ্তিমূলক ভ্ৰমণৰ সংখ্যা
	বাল সভা	সৃষ্টি কৰা বাল সভাৰ সংখ্যা
		অনুষ্ঠিত হোৱা বাল সভাৰ বৈঠকৰ সংখ্যা



শ্ৰেণী	ক্ষেত্ৰ	সূচক
সামৰ্থ্য বিকাশ	প্ৰশিক্ষিত মহিলাৰ গোট	আত্ম-সহায়ক গোট/মহিলা মণ্ডলৰ বাবে অনুষ্ঠিত হোৱা বেটি বচাও বেটি পঢ়াও প্ৰশিক্ষণৰ সংখ্যা
		বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত প্ৰশিক্ষণ দিয়া আত্ম-সহায়ক গোট/মহিলা মণ্ডলৰ সংখ্যা
	প্ৰশিক্ষিত যুৱ গোট	এনৱাইকেএছ আৰু যুৱ স্বেচ্ছাসেৱকৰ বাবে অনুষ্ঠিত হোৱা বেটি বচাও বেটি পঢ়াও প্ৰশিক্ষণৰ সংখ্যা
		বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত প্ৰশিক্ষণ দিয়া এনৱাইকেএছ আৰু যুৱ স্বেচ্ছাসেৱকৰ সংখ্যা
	প্ৰশিক্ষিত সন্মুখৰ শাৰীৰ কৰ্মী	সন্মুখৰ শাৰীৰ কৰ্মীসকল/আংগনবাড়ী কৰ্মী/আশা কৰ্মীৰ বাবে অনুষ্ঠিত হোৱা বেটি বচাও বেটি পঢ়াও প্ৰশিক্ষণৰ সংখ্যা
		বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত প্ৰশিক্ষণ দিয়া সন্মুখৰ শাৰীৰ কৰ্মীসকলৰ সংখ্যা
	প্ৰশিক্ষিত স্বাস্থ্য বিষয়া	স্বাস্থ্য বিষয়াসকলৰ বাবে অনুষ্ঠিত হোৱা PC&PNDT প্ৰশিক্ষণৰ সংখ্যা
		প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত স্বাস্থ্য বিষয়াৰ সংখ্যা
	প্ৰশিক্ষিত সামাজিক প্ৰভাৱ সৃষ্টিকাৰী ব্যক্তি	বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান কৰা/সংবেদনশীল কৰি তোলা ধৰ্মীয় নেতাৰ সংখ্যা
		বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ অধীনত প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধিৰ সংখ্যা
	অনুষ্ঠান উদযাপন	আয়োজন কৰা কন্যা শিশু দিৱস উদযাপনৰ সংখ্যা
		আয়োজন কৰা বেটি জন্ম মহোৎসৱ উদযাপনৰ সংখ্যা
	সামাজিক গতিশীলতা	আয়োজন কৰা মহিলা চৌপালৰ সংখ্যা
		গঠন কৰা মহিলা সভাৰ সংখ্যা
আয়োজন কৰা বিশেষ গাওঁ সভাৰ সংখ্যা		
বৃক্ষৰোপণ অভিযানৰ সংখ্যা		



## পৰিশিষ্ট - IV. উত্তম পদ্ধতিৰ টেমপ্লেট

### নথিপত্ৰৰ সংৰচনা

#### পাতনি

- ⊙ ৰাজ্যত আঁচনি ৰূপায়ণ আৰু তাৰ ইতিহাস
- ⊙ ৰাজ্যৰ সামগ্ৰিক বেটি বচাও বেটি পঢ়াও দৃষ্টিভংগী
- ⊙ ৰাজ্যত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ মূল আলোকপাত
- ⊙ আলোকপাত কৰিবলগীয়া যিকোনো ৰাজ্যিক স্তৰৰ কাৰ্যকলাপ
- ⊙ ৰাজ্যত বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ প্ৰভাৱ
  - » জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত
  - » প্ৰতিষ্ঠানিক প্ৰসৰৰ শতাংশ
  - » প্ৰথম ত্ৰিমাসিকৰ এএনচি পঞ্জীয়ন
  - » ছোৱালীৰ দক্ষতা নিৰ্মাণ
- ⊙ ভৱিষ্যত পথ

#### বেটি বচাও বেটি পঢ়াওৰ উত্তম পদ্ধতিসমূহ

- ⊙ অভিনৱতা আৰু গ্ৰহণ কৰা পদক্ষেপৰ সূচী
  - » ৰাজ্য বা জিলা স্তৰত
  - » প্ৰতিটো উত্তম পদ্ধতিৰ বাবে পৃথক পৃষ্ঠা

#### উত্তম পদ্ধতিৰ বাবে ফৰ্মেট

- ⊙ অভিনৱ কাৰ্যসূচীৰ শিৰোনাম
- ⊙ ভৌগোলিক আৱৰণ/জিলা(সমূহ)
- ⊙ সময়সীমা
  - » কাৰ্যসূচীৰ তাৰিখ বা সময় সময়সীমা
- ⊙ কাৰ্যসূচীৰ সৰ্বশেষ
  - » কি কৰা হৈছিল?
  - » যিটো সমস্যাৰ মোকাবিলা কৰা হৈছিল তাৰ বিবৃতি
  - » এইটো কেনেকৈ অদ্বিতীয় আছিল?
  - » কোনে কৰিছিল?
  - » কিমানে অংশগ্ৰহণ কৰিছিল?
  - » ইয়াৰ ফলাফল আৰু প্ৰভাৱ কি আছিল?
  - » আন যিকোনো উল্লেখযোগ্য কথা
- ⊙ অনুষ্ঠানৰ চিত্ৰ
  - » অনুষ্ঠানটোৰ 4-5 খন স্পষ্ট আৰু উন্নত মানৰ চিত্ৰ
  - » পিক্সেলেট নকৰা
- ⊙ যোগাযোগৰ বিন্দু
  - » কাৰ্যৰ অধিক সৰ্বশেষ পাবলৈ যোগাযোগ কৰিবলগীয়া ব্যক্তি
- ⊙ মিডিয়া কভাৰেজৰ লিংক (যদি উপলব্ধ)
  - » প্ৰিন্ট (খবৰটোৰ স্পষ্ট আৰু পঢ়িব পৰা চিত্ৰ)
  - » ই-নিউজ (বাতৰিৰ ৱেব লিংক আৰু স্ক্ৰীনশ্বট)
  - » অন্য (বিশিষ্ট ব্যক্তিৰ ছ'চিয়েল মিডিয়াৰ কভাৰেজ বা টুইট)
- ⊙ প্ৰত্যক্ষ উদ্ধৃতি (যদি উপলব্ধ)
  - » অংশগ্ৰহণকাৰী, অংশীদাৰ বা লাভাৰ্থীসকলৰ পৰা

## পৰিশিষ্ট - V. আৰুটনৰ সৈতে জিলাসমূহৰ সূচী

বছৰি 40 লাখ টকাৰ আৰুটনৰ সৈতে 918তকৈ কম বা সমান জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহৰ সূচী

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
1.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	দিবাং উপত্যকা	700
2.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	ছিয়াং	721
3.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	টাৱাং	769
4.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	লেপাৰাডা	824
5.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	নামনি দিবাং উপত্যকা	838
6.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	পশ্চিম কামেং	859
7.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	নামনি ছিয়াং	864
8.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	কুৰুং কুমে	878
9.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	উজনি সুবনশিৰি	886
10.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	লোহিত	889
11.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	নামছাই	891
12.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	ইষ্ট ছিয়াং	903
13.	অসম	মাজুলী	873
14.	অসম	কামৰূপ মেট্ৰ'	897
15.	অসম	নলবাৰী	898
16.	বিহাৰ	সাৰণ	856
17.	বিহাৰ	বৈশালী	857
18.	বিহাৰ	মধুবনী	857
19.	বিহাৰ	ভোজপুৰ	859
20.	বিহাৰ	আৰৱাল	884
21.	বিহাৰ	ৰোহতাছ	886
22.	বিহাৰ	মুজাফ্ফৰপুৰ	890
23.	বিহাৰ	দৰভংগা	892
24.	বিহাৰ	সীতামৰ্হি	893
25.	বিহাৰ	গয়া	893
26.	বিহাৰ	জামুই	900
27.	বিহাৰ	লক্ষীচৰাই	900
28.	বিহাৰ	পাটনা	902
29.	বিহাৰ	নৱাদা	902
30.	বিহাৰ	বাক্সাৰ	905
31.	বিহাৰ	সমস্ৰীপুৰ	905



ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
32.	বিহাৰ	নালন্দা	906
33.	বিহাৰ	শ্বেথপুৰা	913
34.	বিহাৰ	ঔৰংগাবাদ	913
35.	বিহাৰ	ছিন্নান	917
36.	দিল্লী	পূব	897
37.	দিল্লী	দক্ষিণ পশ্চিম	901
38.	গুজৰাট	সবৰ কন্ঠ	868
39.	গুজৰাট	আমৰেলি	877
40.	গুজৰাট	আহমদাবাদ	880
41.	গুজৰাট	ব'টাড	889
42.	গুজৰাট	মাহেছানা	893
43.	গুজৰাট	আনন্দ	897
44.	গুজৰাট	ৰাজকোট	900
45.	গুজৰাট	ভাৱনগৰ	907
46.	গুজৰাট	চুৰাট	907
47.	গুজৰাট	জুনাগড়	916
48.	গুজৰাট	গীৰ সোমনাথ	916
49.	হাৰিয়ানা	ঝজ্জাৰ	881
50.	হাৰিয়ানা	ফৰিদাবাদ	896
51.	হাৰিয়ানা	ৰোহটক	901
52.	হাৰিয়ানা	কৈথাল	908
53.	হাৰিয়ানা	আম্বালা	908
54.	হাৰিয়ানা	কৰ্ণাল	908
55.	হাৰিয়ানা	শোনিপত	912
56.	হাৰিয়ানা	জিন্দ	912
57.	হাৰিয়ানা	চাৰ্কি দাদ্ৰী	914
58.	হিমাচল প্ৰদেশ	হামিৰপুৰ	916
59.	জম্মু-কাশ্মীৰ	শ্ব'পিয়ান	847
60.	জম্মু-কাশ্মীৰ	চাম্বা	874
61.	জম্মু-কাশ্মীৰ	উধমপুৰ	875
62.	জম্মু-কাশ্মীৰ	বান্দিপোৰা	892
63.	জম্মু-কাশ্মীৰ	গাণ্ডাৰবাল	894
64.	জম্মু-কাশ্মীৰ	ৰিয়েচি	905
65.	জম্মু-কাশ্মীৰ	জম্মু	907
66.	জম্মু-কাশ্মীৰ	ডোডা	908

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
67.	জম্মু-কাশ্মীৰ	ৰাজৌৰী	912
68.	ঝাৰখণ্ড	ক'ডাৰমা	851
69.	ঝাৰখণ্ড	দেওঘৰ	879
70.	ঝাৰখণ্ড	হাজাৰিবাগ	892
71.	ঝাৰখণ্ড	গিৰিদিহ	894
72.	ঝাৰখণ্ড	ৰামগড়	900
73.	ঝাৰখণ্ড	ধনবাদ	917
74.	কৰ্ণাটক	মাণ্ড্যা	884
75.	কৰ্ণাটক	ক'লাৰ	907
76.	কৰ্ণাটক	ৰামনগৰ	912
77.	কৰ্ণাটক	চিক্কাবল্লাপুৰা	918
78.	মধ্য প্ৰদেশ	দতিয়া	877
79.	মধ্য প্ৰদেশ	হাৰ্দা	878
80.	মধ্য প্ৰদেশ	ম'ৰেনা	886
81.	মধ্য প্ৰদেশ	গোৱালিয়ৰ	898
82.	মধ্য প্ৰদেশ	অগৰ মালৱা	898
83.	মধ্য প্ৰদেশ	শ্বেওপুৰ	910
84.	মধ্য প্ৰদেশ	অশোকনগৰ	914
85.	মহাৰাষ্ট্ৰ	সাংলি	881
86.	মহাৰাষ্ট্ৰ	হিংগ'লী	904
87.	মহাৰাষ্ট্ৰ	বুলধনা	908
88.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ক'লহাপুৰ	908
89.	মহাৰাষ্ট্ৰ	জলগাঁও	909
90.	মহাৰাষ্ট্ৰ	আহমেদনগৰ	914
91.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ওছমানবাদ	915
92.	মণিপুৰ	নোনি	844
93.	মণিপুৰ	টেংগন'পাল	878
94.	মণিপুৰ	চাণ্ডেল	900
95.	মেঘালয়	দক্ষিণ গাৰো পাহাৰ	897
96.	মেঘালয়	পূৰ্ব গাৰো পাহাৰ	900
97.	মেঘালয়	ৰি ভোই	903
98.	মেঘালয়	দক্ষিণ পশ্চিম গাৰো পাহাৰ	918
99.	মিজোৰাম	হাহখিয়াল	859
100.	নাগালেণ্ড	কিফিৰে	798
101.	নাগালেণ্ড	পেৰেন	828

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
102.	নাগালেণ্ড	টুয়েনছাং	828
103.	নাগালেণ্ড	ৰ'খা	842
104.	নাগালেণ্ড	ক'হিমা	849
105.	নাগালেণ্ড	মোককচাং	877
106.	নাগালেণ্ড	মন	909
107.	উৰিষ্যা	নয়াগড়	826
108.	উৰিষ্যা	কটক	879
109.	উৰিষ্যা	সোণেপুৰ	898
110.	উৰিষ্যা	গঞ্জাম	913
111.	উৰিষ্যা	অনুগুলা	916
112.	উৰিষ্যা	মালকানগিৰি	918
113.	পুডুচেরী	কৰিকাল	898
114.	পাঞ্জাব	ফাজিলকা	895
115.	পাঞ্জাব	টাৰ্ণ টৰণ	904
116.	পাঞ্জাব	চাংগ্ৰুৰ	905
117.	পাঞ্জাব	শ্বহিদ ভগত সিং নগৰ	908
118.	পাঞ্জাব	জলন্ধৰ	910
119.	পাঞ্জাব	ফতেহগড় চাহাব	912
120.	পাঞ্জাব	বাখিণ্ডা	913
121.	পাঞ্জাব	ফিৰোজপুৰ	914
122.	পাঞ্জাব	পাঠানকোট	916
123.	ৰাজস্থান	ছিৰ'হি	914
124.	ৰাজস্থান	ছৰাই মাধোপুৰ	915
125.	ছিক্কিম	উত্তৰ জিলা	844
126.	তামিলনাডু	বানিপেট	901
127.	তামিলনাডু	চেলেম	902
128.	তামিলনাডু	তিৰুৱল্লমলাই	916
129.	তামিলনাডু	কল্লাকুৰিচি	917
130.	তামিলনাডু	শিৱগংগা	917
131.	তামিলনাডু	কৰুৰ	918
132.	তেলেংগানা	সূৰ্য্যপেট	808
133.	তেলেংগানা	জাংগোয়ান	876
134.	তেলেংগানা	মেদচাল মালকজগিৰি	885
135.	তেলেংগানা	কামাৰেড্ৰি	887
136.	তেলেংগানা	জয়শংকৰ ভূপালপল্লী	892



ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
137.	তেলেংগানা	নগৰকুৰনুল	892
138.	তেলেংগানা	ছাংগাৰেডী	893
139.	তেলেংগানা	কুম্ভাম ভীম আছিফাবাদ	899
140.	তেলেংগানা	ৰাজল্লা ছিৰচিলা	911
141.	তেলেংগানা	যাদদ্রী ভূৰনাগিৰি	914
142.	তেলেংগানা	মানচেৰিয়েল	914
143.	তেলেংগানা	ব্ৰাৰেংগল নগৰ অঞ্চল	917
144.	দাদৰা আৰু নগৰ হাভেলী আৰু দমন আৰু দিউ	দিউ	820
145.	দাদৰা আৰু নগৰ হাভেলী আৰু দমন আৰু দিউ	দমন	881
146.	দাদৰা আৰু নগৰ হাভেলী আৰু দমন আৰু দিউ	দাদৰা আৰু নগৰ হাভেলী	890
147.	ত্ৰিপুৰা	পশ্চিম ত্ৰিপুৰা	906
148.	উত্তৰ প্ৰদেশ	হামিৰপুৰ	871
149.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ভাদ'হী	875
150.	উত্তৰ প্ৰদেশ	আলিগড়	890
151.	উত্তৰ প্ৰদেশ	গাজীপুৰ	896
152.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মথুৰা	899
153.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ফাৰুখাবাদ	900
154.	উত্তৰ প্ৰদেশ	গৌতম বুদ্ধ নগৰ	901
155.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ফিৰোজাবাদ	903
156.	উত্তৰ প্ৰদেশ	গোৰখপুৰ	904
157.	উত্তৰ প্ৰদেশ	সীতাপুৰ	904
158.	উত্তৰ প্ৰদেশ	আমৰোহা	908
159.	উত্তৰ প্ৰদেশ	প্ৰয়াগৰাজ	908
160.	উত্তৰ প্ৰদেশ	হৰদৈ	911
161.	উত্তৰ প্ৰদেশ	হাপুৰ	915
162.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ফতেহপুৰ	918
163.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মইনপুৰী	918
164.	উত্তৰাখণ্ড	ৰুদ্ৰ প্ৰয়াগ	871
165.	উত্তৰাখণ্ড	পৌৰী গড়ৱাল	885
166.	উত্তৰাখণ্ড	চম্পাৱত	888
167.	উত্তৰাখণ্ড	বাগেশ্বৰ	904
168.	উত্তৰাখণ্ড	নাইনিতাল	918
169.	পশ্চিম বংগ	আলিপুৰদুৱাৰ	918

**বছৰি 30 লাখ টকাৰ আৰণ্টনৰ সৈতে 918তকৈ বেছি আৰু 952তকৈ কম বা সমান জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহৰ সূচী**

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
1.	আন্দামান আৰু নিকোবৰ দ্বীপপুঞ্জ	নিকোবৰ্ছ	942
2.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	কুৰ্ণুল	922
3.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	শ্ৰীকুলাম	925
4.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	এছপিএছআৰ নেল্ল'ৰ	931
5.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	বিজিয়ানগৰম	933
6.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	ৰাই.এছ.আৰ.	939
7.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	অনন্তপুৰ	942
8.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	চিট্টুৰ	948
9.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	বিশাখাপাটনম	949
10.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	টিৰাপ	923
11.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	পাপুম পাৰে	923
12.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	উজনি ছিয়াং	930
13.	অসম	দক্ষিণ ছালমাৰা মানকাচাৰ	922
14.	অসম	ডিব্ৰুগড়	923
15.	অসম	কোকৰাঝাৰ	929
16.	অসম	কাৰ্বি আংলং	931
17.	অসম	বৰপেটা	932
18.	অসম	ধুবুৰী	933
19.	অসম	শিৱসাগৰ	937
20.	অসম	ডিমা হাছাও	939
21.	অসম	কামৰূপ	939
22.	অসম	গোৱালপাৰা	940
23.	অসম	তিনিচুকীয়া	940
24.	অসম	বাক্সা	942
25.	অসম	উদালগুৰি	944
26.	অসম	মৰিগাঁও	945
27.	অসম	শোণিতপুৰ	947
28.	অসম	লখিমপুৰ	948
29.	অসম	কৰিমগঞ্জ	949
30.	অসম	গোলাঘাট	950

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
31.	অসম	বিশ্বনাথ	951
32.	বিহাৰ	কিমানগঞ্জ	920
33.	বিহাৰ	শ্বেওহৰ	922
34.	বিহাৰ	বাংকা	923
35.	বিহাৰ	পশ্চিম চম্পাৰণ	923
36.	বিহাৰ	জেহানাবাদ	924
37.	বিহাৰ	বেগুচৰাই	927
38.	বিহাৰ	গোপালগঞ্জ	932
39.	বিহাৰ	ভাগলপুৰ	932
40.	বিহাৰ	খগৰীয়া	932
41.	বিহাৰ	মুংগাৰ	942
42.	বিহাৰ	আৰাৰিয়া	943
43.	বিহাৰ	কৈমূৰ (ভাবুৱা)	944
44.	বিহাৰ	পূৰ্বি চম্পাৰণ	948
45.	চণ্ডীগড়	চণ্ডীগড়	941
46.	ছত্তীশগড়	নাৰায়ণপুৰ	920
47.	ছত্তীশগড়	সুৰগুজা	927
48.	ছত্তীশগড়	বেমেতাৰা	933
49.	ছত্তীশগড়	ৰায়গড়	934
50.	ছত্তীশগড়	যশপুৰ	935
51.	ছত্তীশগড়	সুৰজপুৰ	940
52.	ছত্তীশগড়	বালোদা বজাৰ	943
53.	ছত্তীশগড়	কাংকেৰ	944
54.	ছত্তীশগড়	দুৰ্গ	946
55.	ছত্তীশগড়	কোৰবা	950
56.	দিল্লী	উত্তৰ পূব	921
57.	দিল্লী	উত্তৰ পশ্চিম	921
58.	দিল্লী	শ্বাহদাৰা	921
59.	দিল্লী	দক্ষিণ	925
60.	দিল্লী	কেন্দ্ৰীয়	935
61.	দিল্লী	দক্ষিণ-পূব	939
62.	দিল্লী	পশ্চিম	939



ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
63.	দিল্লী	নতুন দিল্লী	944
64.	গোৱা	দক্ষিণ গোৱা	946
65.	গোৱা	উত্তৰ গোৱা	952
66.	গুজৰাট	মহিসাগৰ	919
67.	গুজৰাট	পঞ্চ মহল	921
68.	গুজৰাট	গান্ধীনগৰ	921
69.	গুজৰাট	ভাৰুচ	922
70.	গুজৰাট	ডাং	924
71.	গুজৰাট	বদোদৰা	925
72.	গুজৰাট	ভালছাদ	927
73.	গুজৰাট	পাতন	930
74.	গুজৰাট	নৰ্মদা	931
75.	গুজৰাট	নৰছাৰী	934
76.	গুজৰাট	ছ'টেউডেপুৰ	935
77.	গুজৰাট	সুৰেন্দ্রনগৰ	938
78.	গুজৰাট	পোৰবন্দৰ	938
79.	গুজৰাট	দোহাদ	940
80.	গুজৰাট	আৰৱল্লী	943
81.	গুজৰাট	দেৱভূমি দ্বাৰকা	943
82.	গুজৰাট	টাপি	945
83.	গুজৰাট	বানছ কন্ঠ	952
84.	হাৰিয়ানা	হিছাৰ	920
85.	হাৰিয়ানা	ৰেৱাৰী	921
86.	হাৰিয়ানা	যমুনানগৰ	923
87.	হাৰিয়ানা	ভীৱানী	924
88.	হাৰিয়ানা	কুৰুক্ষেত্ৰ	925
89.	হাৰিয়ানা	মহেন্দ্ৰগড়	927
90.	হাৰিয়ানা	ছিৰছা	930
91.	হাৰিয়ানা	পানীপট	946
92.	হাৰিয়ানা	পঞ্চকুলা	948
93.	হাৰিয়ানা	গুৰুগ্ৰাম	951
94.	হিমাচল প্ৰদেশ	কাংৰা	919

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
95.	হিমাচল প্ৰদেশ	চাম্বা	924
96.	হিমাচল প্ৰদেশ	ছিৰমৌৰ	934
97.	হিমাচল প্ৰদেশ	মাণ্ডী	939
98.	হিমাচল প্ৰদেশ	কিন্নউৰ	945
99.	জম্মু-কাশ্মীৰ	কথুৱা	922
100.	জম্মু-কাশ্মীৰ	শ্ৰীনগৰ	933
101.	জম্মু-কাশ্মীৰ	ৰামবন	936
102.	ঝাৰখণ্ড	চত্ৰ	925
103.	ঝাৰখণ্ড	পালামু	927
104.	ঝাৰখণ্ড	বোকাৰো	932
105.	ঝাৰখণ্ড	ৰাঁচী	937
106.	ঝাৰখণ্ড	গড়হোৱা	940
107.	ঝাৰখণ্ড	লাতেহৰ	941
108.	ঝাৰখণ্ড	গ'ড্ডা	942
109.	ঝাৰখণ্ড	গুমলা	947
110.	কৰ্ণাটক	চামৰাজানগৰা	928
111.	কৰ্ণাটক	বিদাৰ	937
112.	কৰ্ণাটক	ক'প্পাল	939
113.	কৰ্ণাটক	বেলাগাভি	939
114.	কৰ্ণাটক	যাদগীৰ	940
115.	কৰ্ণাটক	মাইশূৰ	943
116.	কৰ্ণাটক	চিক্কাগালুৰু	943
117.	কৰ্ণাটক	বেংগালুৰু গ্ৰাম্য	946
118.	কৰ্ণাটক	উডুপি	947
119.	কৰ্ণাটক	হাবেৰী	947
120.	কৰ্ণাটক	বিজয়পুৰা	948
121.	কৰ্ণাটক	চিট্ৰদুৰ্গা	948
122.	কৰ্ণাটক	শিৱম'গ্লা	949
123.	কৰ্ণাটক	বল্লাৰী	950
124.	কৰ্ণাটক	উত্তৰ কানাড়া	951
125.	কৰ্ণাটক	বেংগালুৰু নগৰীয়া অঞ্চল	952
126.	কেৰালা	আলাপ্পুজা	932

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
127.	কেৰালা	কাছাৰগড়	933
128.	কেৰালা	কন্নুৰ	947
129.	কেৰালা	কাজিক'ড	947
130.	কেৰালা	পাঠনামথিত	952
131.	লক্ষদ্বীপ	লক্ষদ্বীপ জিলা	948
132.	মধ্য প্ৰদেশ	ভিন্দ	919
133.	মধ্য প্ৰদেশ	হোছাংগবাদ	922
134.	মধ্য প্ৰদেশ	উমৰিয়া	922
135.	মধ্য প্ৰদেশ	ছটাৰপুৰ	923
136.	মধ্য প্ৰদেশ	সিধি	923
137.	মধ্য প্ৰদেশ	টিকামগড়	924
138.	মধ্য প্ৰদেশ	বুৰহানপুৰ	925
139.	মধ্য প্ৰদেশ	নৰসিংহপুৰ	925
140.	মধ্য প্ৰদেশ	সতন	926
141.	মধ্য প্ৰদেশ	পাল্লা	930
142.	মধ্য প্ৰদেশ	বৰৱানী	932
143.	মধ্য প্ৰদেশ	গুনা	932
144.	মধ্য প্ৰদেশ	জবলপুৰ	934
145.	মধ্য প্ৰদেশ	মন্দসৌৰ	937
146.	মধ্য প্ৰদেশ	কতনি	937
147.	মধ্য প্ৰদেশ	নীমুচ	938
148.	মধ্য প্ৰদেশ	ৰেৱা	938
149.	মধ্য প্ৰদেশ	থাৰগোনে	939
150.	মধ্য প্ৰদেশ	ছাজাপুৰ	939
151.	মধ্য প্ৰদেশ	মাওলা	939
152.	মধ্য প্ৰদেশ	থাওৱা	939
153.	মধ্য প্ৰদেশ	ভূপাল	940
154.	মধ্য প্ৰদেশ	স্বাহদোল	941
155.	মধ্য প্ৰদেশ	শিৱপুৰী	944
156.	মধ্য প্ৰদেশ	বিদিশা	945
157.	মধ্য প্ৰদেশ	আলিৰাজপুৰ	950
158.	মধ্য প্ৰদেশ	সাগৰ	950

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
159.	মধ্য প্ৰদেশ	ৰতলাম	950
160.	মধ্য প্ৰদেশ	ধৰ	950
161.	মধ্য প্ৰদেশ	চিংৰৌলি	951
162.	মধ্য প্ৰদেশ	ছিয়নি	952
163.	মধ্য প্ৰদেশ	ঝাবুৰা	952
164.	মধ্য প্ৰদেশ	ৰাইজেন	952
165.	মহাৰাষ্ট্ৰ	সিন্ধুদুৰ্গ	921
166.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ৰৰ্ধা	922
167.	মহাৰাষ্ট্ৰ	লাটুৰ	924
168.	মহাৰাষ্ট্ৰ	নাছিক	927
169.	মহাৰাষ্ট্ৰ	চন্দ্ৰপুৰ	927
170.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ভাণ্ডাৰা	927
171.	মহাৰাষ্ট্ৰ	বিড	928
172.	মহাৰাষ্ট্ৰ	পুনে	928
173.	মহাৰাষ্ট্ৰ	জলনা	928
174.	মহাৰাষ্ট্ৰ	আকোলা	931
175.	মহাৰাষ্ট্ৰ	গাডচিৰৌলি	933
176.	মহাৰাষ্ট্ৰ	সোলাপুৰ	939
177.	মহাৰাষ্ট্ৰ	মুন্সাই	939
178.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ধূলে	939
179.	মহাৰাষ্ট্ৰ	চাতৰা	942
180.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ৰাছিম	945
181.	মহাৰাষ্ট্ৰ	পালঘৰ	947
182.	মহাৰাষ্ট্ৰ	পাৰভানি	948
183.	মহাৰাষ্ট্ৰ	গণ্ডিয়া	951
184.	মহাৰাষ্ট্ৰ	নন্দুৰবৰ	952
185.	মণিপুৰ	ইম্ফল পূব	932
186.	মণিপুৰ	কাকচিং	933
187.	মণিপুৰ	ইম্ফল পশ্চিম	936
188.	মণিপুৰ	ফেৰজাল	941
189.	মণিপুৰ	টামেংলং	946
190.	মেঘালয়	উত্তৰ গাৰো পাহাৰ	931



ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
191.	মেঘালয়	পশ্চিম গাৰো পাহাৰ	937
192.	মিজোৰাম	থোৰাজাউল	924
193.	মিজোৰাম	লংটলাই	936
194.	মিজোৰাম	আইজল	940
195.	মিজোৰাম	লুংলেই	945
196.	নাগালেণ্ড	ডিমাপুৰ	920
197.	নাগালেণ্ড	জুনহেবোটো	951
198.	উৰিষ্যা	থোৰ্ধা	919
199.	উৰিষ্যা	ধেংকনাল	926
200.	উৰিষ্যা	ভদ্রক	927
201.	উৰিষ্যা	বৰগড়	931
202.	উৰিষ্যা	জাজাপুৰ	931
203.	উৰিষ্যা	সম্বলপুৰ	931
204.	উৰিষ্যা	জগতসিংহপুৰ	933
205.	উৰিষ্যা	বালাংগীৰ	934
206.	উৰিষ্যা	কেন্দ্ৰপাৰা	934
207.	উৰিষ্যা	কেন্দুঝাৰ	940
208.	উৰিষ্যা	কান্ধমাল	945
209.	উৰিষ্যা	বৌধ	950
210.	উৰিষ্যা	কলাহাণ্ডী	950
211.	উৰিষ্যা	ক'ৰাপুট	951
212.	পুডুচেরী	মাহে	941
213.	পাঞ্জাৰ	গুৰদাসপুৰ	921
214.	পাঞ্জাৰ	ফৰিদকোট	926
215.	পাঞ্জাৰ	কাপুৰখালা	928
216.	পাঞ্জাৰ	পাটয়ালা	929
217.	পাঞ্জাৰ	হোছিয়াৰপুৰ	929
218.	পাঞ্জাৰ	এছ এ এছ নগৰ	931
219.	পাঞ্জাৰ	মানসা	932
220.	পাঞ্জাৰ	শ্ৰী মুক্তিছাৰ চাহিব	933
221.	পাঞ্জাৰ	লুধিয়ানা	934
222.	পাঞ্জাৰ	অমৃতসৰ	950

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
223.	ৰাজস্থান	দৌছা	922
224.	ৰাজস্থান	টংক	922
225.	ৰাজস্থান	কোটা	923
226.	ৰাজস্থান	ঝালাৰাৰ	924
227.	ৰাজস্থান	জয়পুৰ	926
228.	ৰাজস্থান	চিত্তৰগড়	927
229.	ৰাজস্থান	গংগানগৰ	928
230.	ৰাজস্থান	পালি	933
231.	ৰাজস্থান	আলৱাৰ	933
232.	ৰাজস্থান	ডুংগৰপুৰ	936
233.	ৰাজস্থান	ঢোলপুৰ	937
234.	ৰাজস্থান	ভিলৱাৰা	937
235.	ৰাজস্থান	কৰৌলি	937
236.	ৰাজস্থান	বুণ্ডী	938
237.	ৰাজস্থান	ৰাজসামন্দ	943
238.	ৰাজস্থান	ভাৰতপুৰ	943
239.	ৰাজস্থান	ছিকাৰ	946
240.	ৰাজস্থান	বৰাণ	949
241.	ৰাজস্থান	প্ৰতাপগড়	951
242.	ৰাজস্থান	আজমেৰ	952
243.	ছিক্কিম	পূব জিলা	920
244.	ছিক্কিম	দক্ষিণ জিলা	945
245.	তামিলনাড়ু	পেৰামবালুৰ	920
246.	তামিলনাড়ু	ৰামনাথপুৰম	927
247.	তামিলনাড়ু	ডিণ্ডিগুল	927
248.	তামিলনাড়ু	নামক্কল	929
249.	তামিলনাড়ু	পুডুক্কোটাই	930
250.	তামিলনাড়ু	ধৰ্মপুৰী	932
251.	তামিলনাড়ু	তিৰুচিৰাপল্লী	933
252.	তামিলনাড়ু	কন্যাকুমাৰী	934
253.	তামিলনাড়ু	আৰিয়ালুৰ	937
254.	তামিলনাড়ু	কাঞ্চিপুৰম	939

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
255.	তামিলনাড়ু	থুথুকুডি	940
256.	তামিলনাড়ু	নীলগিৰিসকল	943
257.	তামিলনাড়ু	তিৰুপথুৰ	946
258.	তামিলনাড়ু	কৃষ্ণগিৰি	948
259.	তামিলনাড়ু	তিৰুপ্পুৰ	950
260.	তামিলনাড়ু	থাঞ্জাভুৰ	950
261.	তামিলনাড়ু	মাদুৰাই	951
262.	তামিলনাড়ু	তিৰুনেলভেলি	952
263.	তেলেংগানা	ৱানাপাৰ্থী	925
264.	তেলেংগানা	খাম্মাম	928
265.	তেলেংগানা	ৱাৰংগল গ্ৰাম্য	932
266.	তেলেংগানা	মহাবুবনগৰ	935
267.	তেলেংগানা	কৰিমনগৰ	938
268.	তেলেংগানা	নাৰায়ণপেট	941
269.	তেলেংগানা	হায়দৰাবাদ	945
270.	তেলেংগানা	মহাবুবাবাদ	945
271.	তেলেংগানা	নলগোণ্ডা	946
272.	তেলেংগানা	বিকাৰবাদ	950
273.	তেলেংগানা	ছিদ্দিপেট	950
274.	তেলেংগানা	পেদ্দাপল্লী	951
275.	তেলেংগানা	ভদ্ৰাদী ক'ঠাণ্ডেম	951
276.	তেলেংগানা	ৰংগা ৰেড্ডী	951
277.	ত্ৰিপুৰা	খ'ৱাই	934
278.	ত্ৰিপুৰা	উত্তৰ ত্ৰিপুৰা	939
279.	উত্তৰ প্ৰদেশ	লক্ষ্ণৌ	920
280.	উত্তৰ প্ৰদেশ	থেৰি	921
281.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বাঘপাট	921
282.	উত্তৰ প্ৰদেশ	কানপুৰ দেহাত	923
283.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বাৰাণসী	924
284.	উত্তৰ প্ৰদেশ	আগ্ৰা	925
285.	উত্তৰ প্ৰদেশ	কান্ধৌজ	925
286.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বিজনোৰ	925

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
287.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বলিয়া	926
288.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মুজাফফৰনগৰ	926
289.	উত্তৰ প্ৰদেশ	আম্বেদকাৰ নগৰ	926
290.	উত্তৰ প্ৰদেশ	চান্দৌলি	926
291.	উত্তৰ প্ৰদেশ	আমেথি	926
292.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বাৰাবাংকি	927
293.	উত্তৰ প্ৰদেশ	জালাউন	927
294.	উত্তৰ প্ৰদেশ	চিহ্ৰকূট	927
295.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ওৰেইয়া	928
296.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মাউ	929
297.	উত্তৰ প্ৰদেশ	কৌশাম্বী	930
298.	উত্তৰ প্ৰদেশ	পিলিভীত	930
299.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মহাৰাজগঞ্জ	932
300.	উত্তৰ প্ৰদেশ	প্ৰতাপগড়	932
301.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বুদাউন	933
302.	উত্তৰ প্ৰদেশ	গ'ণ্ডা	933
303.	উত্তৰ প্ৰদেশ	হাথৰছ	933
304.	উত্তৰ প্ৰদেশ	শমলী	934
305.	উত্তৰ প্ৰদেশ	কাছগঞ্জ	934
306.	উত্তৰ প্ৰদেশ	উল্লাও	934
307.	উত্তৰ প্ৰদেশ	সম্ভল	937
308.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ইটাহ	937
309.	উত্তৰ প্ৰদেশ	দেওৰিয়া	938
310.	উত্তৰ প্ৰদেশ	সিদ্ধাৰ্থ নগৰ	939
311.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বাণ্ডা	940
312.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বলৰামপুৰ	941
313.	উত্তৰ প্ৰদেশ	শ্ৰাৱস্তি	942
314.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ললিতপুৰ	943
315.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মিৰ্জাপুৰ	943
316.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ছাহাৰনপুৰ	943
317.	উত্তৰ প্ৰদেশ	গাজিয়াবাদ	944
318.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ৰায়ে বৰেলী	945



ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
319.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বাৰেলি	945
320.	উত্তৰ প্ৰদেশ	আজমগড়	945
321.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বস্তি	947
322.	উত্তৰ প্ৰদেশ	কুশী নগৰ	948
323.	উত্তৰ প্ৰদেশ	সোণভদ্র	948
324.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ইটাৰা	949
325.	উত্তৰ প্ৰদেশ	চুলতানপুৰ	952
326.	উত্তৰাখণ্ড	চাম'লি	922
327.	উত্তৰাখণ্ড	তেহৰী গড়ৱাল	945
328.	উত্তৰাখণ্ড	আলম'ৰা	946
329.	উত্তৰাখণ্ড	হৰিদ্বাৰ	947
330.	উত্তৰাখণ্ড	উত্তৰকাশী	947
331.	উত্তৰাখণ্ড	উধম সিং নগৰ	948
332.	উত্তৰাখণ্ড	পিথোৰাগড়	948
333.	পশ্চিম বংগ	পুৰুলিয়া	921
334.	পশ্চিম বংগ	ঝাৰগ্ৰাম	926
335.	পশ্চিম বংগ	মেদিনীপুৰ পূব	934
336.	পশ্চিম বংগ	কালিমপং	935
337.	পশ্চিম বংগ	পশ্চিম বৰ্ধমান	935
338.	পশ্চিম বংগ	পূৰ্ব বৰ্ধমান	937
339.	পশ্চিম বংগ	মুৰ্ছিদাবাদ	946
340.	পশ্চিম বংগ	কলকাতা	948
341.	পশ্চিম বংগ	২৪ পৰাগনা উত্তৰ	949
342.	পশ্চিম বংগ	মালদাহ	949
343.	পশ্চিম বংগ	দিনাজপুৰ উত্তৰ	949
344.	পশ্চিম বংগ	জনপাইগুৰি	950
345.	পশ্চিম বংগ	কুচবিহাৰ	951
346.	পশ্চিম বংগ	বীৰভূম	951
347.	পশ্চিম বংগ	দাৰ্জিলিং	952

**বছৰি 20 লাখ টকাৰ আৰণ্টনৰ সৈতে 952তকৈ বেছি জন্মৰ সময়ত  
লিংগ অনুপাত থকা জিলাসমূহৰ সূচী**

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
1.	আন্দামান আৰু নিকোবৰ দ্বীপপুঞ্জ	দক্ষিণ আন্দামান	958
2.	আন্দামান আৰু নিকোবৰ দ্বীপপুঞ্জ	উত্তৰ আৰু মধ্য আন্দামান	985
3.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	প্ৰকাশম	963
4.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	কৃষ্ণ	970
5.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	পূব গোদাবৰী	973
6.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	পশ্চিম গোদাবৰী	979
7.	অন্ধ্ৰ প্ৰদেশ	গুণ্টুৰ	988
8.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	ত্ৰা দাদি	959
9.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	শ্ৰি যোমি	964
10.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	চাংলাং	975
11.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	পশ্চিম ছিয়াং	989
12.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	লংডিং	996
13.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	কমলে	1000
14.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	পাক্ৰে কেছাং	1000
15.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	নামনি সুবনশিৰি	1044
16.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	পূব কামেং	1378
17.	অৰুণাচল প্ৰদেশ	অঞ্জৰ	1512
18.	অসম	ধেমাজি	953
19.	অসম	দৰং	955
20.	অসম	যোৰহাট	956
21.	অসম	হোজাই	958
22.	অসম	নগাঁও	960
23.	অসম	চিৰাং	968
24.	অসম	কাচাৰ	970
25.	অসম	বঙাইগাঁও	973
26.	অসম	পশ্চিম কাৰ্বি আংলং	976
27.	অসম	হাইলাকান্দি	984
28.	অসম	চৰাইদেউ	992
29.	বিহাৰ	ছাহৰছা	955

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
30.	বিহাৰ	সুপৌল	962
31.	বিহাৰ	কাটিহাৰ	962
32.	বিহাৰ	মধেপুৰা	966
33.	বিহাৰ	পূৰ্ণিয়া	967
34.	ছত্তীশগড়	মহাসমুন্দ	954
35.	ছত্তীশগড়	জাঞ্জগিৰ-চম্পা	956
36.	ছত্তীশগড়	বালোদ	956
37.	ছত্তীশগড়	বিলাসপুৰ	960
38.	ছত্তীশগড়	গৰিয়াবন্দ	961
39.	ছত্তীশগড়	কোৰিয়া	966
40.	ছত্তীশগড়	ধামতাৰী	968
41.	ছত্তীশগড়	গৌৰেলা পেন্দা মাৰৱাহি	974
42.	ছত্তীশগড়	বলৰামপুৰ	975
43.	ছত্তীশগড়	মুংগেলি	978
44.	ছত্তীশগড়	ৰায়পুৰ	980
45.	ছত্তীশগড়	বাস্তৰ	983
46.	ছত্তীশগড়	কবীৰধাম	984
47.	ছত্তীশগড়	বিজাপুৰ	985
48.	ছত্তীশগড়	কোণ্ডাগাঁও	985
49.	ছত্তীশগড়	ৰাজনন্দগাঁও	990
50.	ছত্তীশগড়	সুকমা	994
51.	ছত্তীশগড়	দন্তেৱাদা	1038
52.	দিল্লী	উত্তৰ	967
53.	গুজৰাট	কচ্	957
54.	গুজৰাট	খেদা	957
55.	গুজৰাট	জামনগৰ	960
56.	গুজৰাট	মৰ্বি	978
57.	হাৰিয়ানা	পালৱাল	961
58.	হাৰিয়ানা	ফতেহাবাদ	964
59.	হাৰিয়ানা	নুহ	964
60.	হিমাচল প্ৰদেশ	বিলাসপুৰ	957

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
61.	হিমাচল প্ৰদেশ	কুল্লু	964
62.	হিমাচল প্ৰদেশ	চ'লান	964
63.	হিমাচল প্ৰদেশ	চিমলা	971
64.	হিমাচল প্ৰদেশ	উনা	978
65.	হিমাচল প্ৰদেশ	লাহল আৰু স্পীতি	1294
66.	জম্মু-কাশ্মীৰ	কুপৱাৰা	956
67.	জম্মু-কাশ্মীৰ	পুঞ্চ	958
68.	জম্মু-কাশ্মীৰ	কিষ্টৱাৰ	965
69.	জম্মু-কাশ্মীৰ	অনন্তনাগ	967
70.	জম্মু-কাশ্মীৰ	পুলৱামা	970
71.	জম্মু-কাশ্মীৰ	বাৰামুল্লা	973
72.	জম্মু-কাশ্মীৰ	কুলগাম	985
73.	জম্মু-কাশ্মীৰ	বুডগাম	1031
74.	ঝাৰখণ্ড	ডুমকা	954
75.	ঝাৰখণ্ড	ছিমডেগা	956
76.	ঝাৰখণ্ড	চাহেবগঞ্জ	959
77.	ঝাৰখণ্ড	জামতাৰা	968
78.	ঝাৰখণ্ড	পাকুৰ	969
79.	ঝাৰখণ্ড	চৰাইকেলা খাৰছাৱান	972
80.	ঝাৰখণ্ড	পশ্চিম ছিংভূম	973
81.	ঝাৰখণ্ড	খুঁটি	989
82.	ঝাৰখণ্ড	পূব ছিংভূম	990
83.	ঝাৰখণ্ড	লোহৰদগা	992
84.	কৰ্ণাটক	হাছান	955
85.	কৰ্ণাটক	টুমাকুৰু	956
86.	কৰ্ণাটক	বাগালক'টে	958
87.	কৰ্ণাটক	কালাবুৰাগী	961
88.	কৰ্ণাটক	ধৰৱাদ	961
89.	কৰ্ণাটক	দাভাংগেৰে	961
90.	কৰ্ণাটক	ক'দাণ্ড	962
91.	কৰ্ণাটক	ৰাইচুৰ	976



ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
92.	কৰ্ণাটক	গদাগ	988
93.	কৰ্ণাটক	দক্ষিণ কানাড়া	997
94.	কেৰালা	থ্ৰিছূৰ	955
95.	কেৰালা	তিৰুৱনন্তপুৰম	957
96.	কেৰালা	ইদুক্কি	960
97.	কেৰালা	কোল্লাম	962
98.	কেৰালা	পলাক্কাদ	964
99.	কেৰালা	কোডায়ম	964
100.	কেৰালা	এৰ্নাকুলাম	967
101.	কেৰালা	মালাপ্পুৰম	971
102.	কেৰালা	ৰায়ানাড	985
103.	লাডাখ	লেহ লাডাখ	959
104.	লাডাখ	কাৰ্গিল	984
105.	মধ্য প্ৰদেশ	উজ্জয়িন	954
106.	মধ্য প্ৰদেশ	দামোহ	954
107.	মধ্য প্ৰদেশ	ছিণ্ডৱাৰা	959
108.	মধ্য প্ৰদেশ	নিৱাৰী	961
109.	মধ্য প্ৰদেশ	চেহ'ৰে	962
110.	মধ্য প্ৰদেশ	বেতুল	966
111.	মধ্য প্ৰদেশ	দেৱাছ	967
112.	মধ্য প্ৰদেশ	ৰাজগড়	971
113.	মধ্য প্ৰদেশ	ইন্দোৰ	973
114.	মধ্য প্ৰদেশ	ডিণ্ডোৰী	974
115.	মধ্য প্ৰদেশ	বালাঘাট	979
116.	মধ্য প্ৰদেশ	অনুপপুৰ	984
117.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ঔৰংগাবাদ	954
118.	মহাৰাষ্ট্ৰ	মুম্বাই ছাবাৰবান	954
119.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ৰত্নগিৰি	957
120.	মহাৰাষ্ট্ৰ	থানে	964
121.	মহাৰাষ্ট্ৰ	অমৰাৱতী	971
122.	মহাৰাষ্ট্ৰ	যৱতমল	976
123.	মহাৰাষ্ট্ৰ	ৰায়গড়	977

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
124.	মহাৰাষ্ট্ৰ	নাগপুৰ	983
125.	মহাৰাষ্ট্ৰ	নান্দেদ	1000
126.	মণিপুৰ	খৌবাল	960
127.	মণিপুৰ	চুৰাচান্দপুৰ	967
128.	মণিপুৰ	কাংপকপি	973
129.	মণিপুৰ	সেনাপতি	1002
130.	মণিপুৰ	উখৰুল	1013
131.	মণিপুৰ	বিষ্ণুপুৰ	1068
132.	মণিপুৰ	কামজং	1075
133.	মণিপুৰ	জিৰিবাম	1111
134.	মেঘালয়	পূব খাছি পাহাৰ	955
135.	মেঘালয়	পশ্চিম জয়ন্তীয়া পাহাৰ	955
136.	মেঘালয়	পশ্চিম খাছি পাহাৰ	958
137.	মেঘালয়	দক্ষিণ পশ্চিম খাছি পাহাৰ	983
138.	মেঘালয়	পূব জয়ন্তীয়া পাহাৰ	988
139.	মিজোৰাম	ছাইতুৰেল	957
140.	মিজোৰাম	চম্পাই	981
141.	মিজোৰাম	ছৈহা	991
142.	মিজোৰাম	চেৰচিপ	1011
143.	মিজোৰাম	কোলাছিব	1045
144.	মিজোৰাম	মামিত	1054
145.	নাগালেণ্ড	ফেক	972
146.	নাগালেণ্ড	লংলেং	1141
147.	উৰিষ্যা	বালেশ্বৰ	953
148.	উৰিষ্যা	নবাৰংপুৰ	957
149.	উৰিষ্যা	দেওগড়	958
150.	উৰিষ্যা	পুৰী	959
151.	উৰিষ্যা	গজাপতি	962
152.	উৰিষ্যা	মসুৰভঞ্জ	970
153.	উৰিষ্যা	ৰায়গদা	970
154.	উৰিষ্যা	নুয়াপাদা	972
155.	উৰিষ্যা	সুন্দৰগড়	982

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
156.	উৰিষ্যা	ঝাৰছুণ্ডা	998
157.	পুডুচেৰী	য়ানাম	989
158.	পুডুচেৰী	পণ্ডিচেৰী	996
159.	পাজাৰ	ৰূপনগৰ	954
160.	পাজাৰ	বৰ্ণালা	965
161.	পাজাৰ	মোগা	965
162.	ৰাজস্থান	চুৰু	953
163.	ৰাজস্থান	নগৌৰ	954
164.	ৰাজস্থান	যোধপুৰ	962
165.	ৰাজস্থান	বনস্বৰা	965
166.	ৰাজস্থান	জালোৰে	967
167.	ৰাজস্থান	উদয়পুৰ	967
168.	ৰাজস্থান	বিকানেৰ	970
169.	ৰাজস্থান	জয়ছেলমেৰ	971
170.	ৰাজস্থান	হনুগড়	974
171.	ৰাজস্থান	বুনবুনা	982
172.	ৰাজস্থান	বাৰ্মাৰ	989
173.	ছিক্কিম	পশ্চিম জিলা	963
174.	তামিলনাডু	ভিল্পুপুৰম	953
175.	তামিলনাডু	ভেল্লোৰ	956
176.	তামিলনাডু	থিৰুভাৰুৰ	956
177.	তামিলনাডু	থিৰুভাল্লুৰ	962
178.	তামিলনাডু	কুডাল'ৰ	962
179.	তামিলনাডু	চেংগলপট্টু	966
180.	তামিলনাডু	কইশ্বাটুৰ	974
181.	তামিলনাডু	ইৰ'দ	974
182.	তামিলনাডু	চেন্নাই	976
183.	তামিলনাডু	বিৰুধুনগৰ	977
184.	তামিলনাডু	নগাপট্টিনাম	977
185.	তামিলনাডু	থেনি	979
186.	তামিলনাডু	টেংকাছি	989
187.	তেলেংগানা	মেডাক	956

ক্রমিক নং.	ৰাজ্য/কেন্দ্ৰীয় শাসিত অঞ্চল	জিলা	জন্মৰ সময়ত লিংগ অনুপাত (SRB) 2020-21 HMIS অনুসৰি
188.	তেলেংগানা	মুলুগু	957
189.	তেলেংগানা	আদিলাবাদ	958
190.	তেলেংগানা	জোণ্ডলাপ্পা গডৱাল	969
191.	তেলেংগানা	জগীতিয়া	971
192.	তেলেংগানা	নিজামাবাদ	984
193.	তেলেংগানা	নিৰ্মল	1008
194.	ত্ৰিপুৰা	ধলাই	958
195.	ত্ৰিপুৰা	গোমতী	962
196.	ত্ৰিপুৰা	উনাকোটি	968
197.	ত্ৰিপুৰা	দক্ষিণ ত্ৰিপুৰা	1000
198.	ত্ৰিপুৰা	চেপাহিজালা	1008
199.	উত্তৰ প্ৰদেশ	অযোধ্যা	953
200.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মোৰাদাবাদ	954
201.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মহোবা	954
202.	উত্তৰ প্ৰদেশ	শ্বাহজাহানপুৰ	958
203.	উত্তৰ প্ৰদেশ	মেৰুট	958
204.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বাহৰাইচ	958
205.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ৰামপুৰ	958
206.	উত্তৰ প্ৰদেশ	বুলন্দশ্বহৰ	959
207.	উত্তৰ প্ৰদেশ	ঝাৰ্সী	964
208.	উত্তৰ প্ৰদেশ	কানপুৰ নগৰ	967
209.	উত্তৰ প্ৰদেশ	জৌনপুৰ	972
210.	উত্তৰ প্ৰদেশ	সন্ত কবীৰ নগৰ	978
211.	উত্তৰাখণ্ড	ডেৰাডুন	968
212.	পশ্চিম বংগ	দিনাজপুৰ দক্ষিণ	953
213.	পশ্চিম বংগ	হুগলি	955
214.	পশ্চিম বংগ	নাদিয়া	956
215.	পশ্চিম বংগ	২৪ পৰাগণ দক্ষিণ	964
216.	পশ্চিম বংগ	মেদিনীপুৰ পশ্চিম	967
217.	পশ্চিম বংগ	বাংকুৰা	967
218.	পশ্চিম বংগ	হাওৰা	974









**Ministry of Women and  
Child Development**  
Government of India